

آینده

نشریه نهضت آینده افغانستان

اسد ۱۳۸۵ اگست ۲۰۰۶ - سال هفتم - شماره مسلسل ۳۰

AYENDA No. 30 August 2006

داکتر شایسته

نکاتی چند راجع به اصول و دیدگاههای

نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان

اخیراً با یکی از اعضای شورای رهبری نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان در کابل تماس گرفتم و طرح مبنی بر ایجاد سازمان سیاسی جدید را به نام نهضت ترقی و دموکراسی در افغانستان برایش تریک گفتم. دوست مذکور از من خواهش کرد تا نظریات خود را راجع به طرح ابراز کنم. این جانب در حالی که اقدام دست اندرکاران نهضت ترقی و دموکراسی را مبنی بر ارایه طرح مفید و قابل قدر میدانم اینک غرض تکمیل و غنای بیشتر آن نظرها و پیشنهادهای مشخص خدمت دوستان و رفقای همزم تقدیم میدارم.

واقعاً این کار رفقا و دوستان داخل کشور برایم جالب و مایه خوشی بوده است، دیدگاهها و خط مشی سیاسی نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان را مورد مطالعه قرار دادم. به نظر من طرح مذکور به طور کل حاوی اهداف و وظایف عام مترقی و دموکراتیکست که در مرحله موجود با نیازهای مردم افغانستان قسماً مطابقت دارد. علاوه بر این در طرح کمبودها و نکته های مبهم به ویژه در بخش اصول و دیدگاههای نهضت که بر اساس آن اهداف و خط مشی نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان پی ریزی گردیده است به مشاهده میرسد:

۱- در مقدمه طرح نوشته شده است که: «نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان خود را ادامه دهنده مبارزات مترقی و دموکراتیک و دادخواهانه جنبشهای پیشین کشور میدانند». اما در طرح حد اقل از حزب دموکراتیک خلق افغانستان و آرمانهای مترقی و مردمی آن هیچ نامبرده نشده است. در حالی که ما و شما همه اعضای آن حزب بودیم، آن حزب بیش از دو دهه (سه) برای ترقی و دموکراسی در کشور مبارزه کرد و هزاران فرزند قهرمان خود را در این راه از دست داد. اما این که در رهبری و صفوف آن چندتن منحرف و خاین جاگرفته، حزب را به بیراهه کشیدند و از نام آن سؤ استفاده کردند گناه هزاران عضو صادق حزب نبوده است.

ازجانب دیگر در طرح از اشتباهها و کجروبهایی جنبش مترقی گذشته کشور صرفاً یاد شده، مشخص نگردیده است که کدام کجروبهها و اشتباهها؟ بنأ فهمیده نمیشود که نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان از کدام تجارب جنبشهای گذشته کشور می آموزد و آن را سرمشق مبارزات خود قرار میدهد.

نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان در این سند تاریخی خود تجارب مهم و حیاتی نسل گذشته را باید برای نسلهای موجود و آینده کشور به طور روشن و واضح انعکاس

دهد، تا آنها در فعالیتهای عملی خویش دچار اشتباههای تکراری و خطا نشوند ←

سرلیکنه:

بیا رغاونه په جولیز او منځپانگیز نوښت کې نغښتی

ده!

د تېرو درو گونو انټرنېټي ويبپو اوږدو دي پايې او پرېکړې ته ورسولو چې د غورځنگ دواړې چاپي او الکترونيکي رسنۍ بيا کتنې او بيا رغاونې ته سخته اړتيا لري او په کار ده، خپلې گړدې هاندې او هڅې پر همدې چورليخ را وچورلوو. مانا يې دا شوه چې د ديالکتیکي تړاو د ښه تړا ټينگښت له لارې يې هم په ژبنۍ او تخنيکي- ژورنالېستيکي جوله (فورم) کې يو نوښتگرانه ادلون بدلون راولو او هم يې په علمي- تيوريکي منځپانگه (محتوا) کې د ژبنۍ جولي له پلوه پر دې ټينگار وشو چې ټولې خبرېدونکې پښتو او دري پارسي سکالووي (مطالب) دي ليکلاريز او ليکدودي هم رنگي ولري، هغه هم پر افغاني کچ د ټاکلو ژبپوهنيزو ارونو او معيارونو پر اړوندو منليو لارښودونو. د بېلگې په توگه هغه ترمينالوجيکي او ليکدودي توپيرونه چې يو خواله ايراني پارسي او بلخواله پاکستاني پښتو سره ليدل کېږي، زموږ لپاره د منلو وړ و نه گڼل شي.

هرگوره، په ويبپانگيزه (لغوي) برخه کې چې کوم په زړه پورې علمي- ترمينالوجيکي نوېزونه (نيولوجيزمونه) په دواړو گډ ژبو هېوادو کې رامنځته شوي او رامنځته کېږي، زموږ د ټولو گډ مال بلل کېږي او يو مخيز مخنيوی يې په کار نه دی. د مايکرو سافت د نړيوالې جالکې له خوا د پښتو او پارسي په گډون په پنځه دېرش گونو ژبو کې څو لکه را اړول شوي نوموني (اصطلاحات) د همدې لړۍ يوه ټانډ و تازه بېلگه بلل کېدای شي.

د ژورنالېستيکي- تخنيکي جولي له پلوه، هغه هم په ځانگړي ډول د دغې چاپي خپرونې اړوند په کار ده چې پکې د خبرېدونکو ليکنو ديزاين او ډلبندي ښه تړا په پام کې ونيسو او په دې توگه ورته د يوه رښتيني ((ژورنال)) ښه ورکړو!

د علمي- تيوريکي منځپانگې د نوښتگرانه بيا کتنې او بيا رغاونې لپاره به زموږ هاندو هڅه دا وي چې تر هرڅه له مخه يې د قلمي همکارانو کرۍ پراخه کړو، ځکه څومره بيزه (کمي) پراختيا څرنگيز نوښت ته لاره هواروي. له ښه مرغه، زموږ په مخکين چاپي انقلابي غورځنگ کې يې له اړنگ وخرځشي ښايسته ډېرې پوهې او پياوړې سټې را ټولې شوي او دچا خبره له کوره پوره يو چې دغه موخه هم ښه تړا تر سره کړای شو. خودا به په دې مانا نه وي چې تر غورځنگ بهر نور پوه او پياوړي هېواد پال قلموال همکارۍ ته را ونه هڅوو!

د مهالني ارگان ((آينده)) ټاکلې کارډلې په نومېرلي توگه د کتنپلاوي پرغرو ملگرو دا سپارښت وکړ چې هر يو به له خپلې پوهنيزې او ليکوالي څانگې او کار بگر سره سمه، نه يوازې خپله قلمي ونډه پرځای کوي، بلکې د ورته راغليو ليکنو سمون او اوډون به هم پرغاړه اخلي، د ساري په توگه يو ملگري د فلسفي- تيوريکي، بل د گوند و سازمان د ادانيزې او رغاونيزې، درېيم د وټيزې (اقتصادي)، همدا راز څلورم، پنځم او . . . د ادبي- فرهنگي او سياسي ليکنو شننو د برخې پازوالي پر مخ وړي او داسې نور.

په پای کې د ملگرو له وړاندیز سره سم دا هم و پټيل شوه چې د دري پارسي په ځواکي به د پښتود يوي پامورې او وړندې ونډې د سمبالتيا په موخه د کتنپلاوي پښتانه ليکوال ملگري سره يو پرله غښتې گام اخلي او اغېزمنې لارې چارې به را منځته کوي. هيله من يو، اغلي او ښاغلي لوستونکي زموږ د را مخته کړو بيا کتنو او بيا رغاونو لومړی څرک په همدغه گڼه کې ولگولای شي.

وراندې د غورځنگ د لا ډېرو او غورو سياسي- فرهنگي بريو او برياوو پر لور!

مجاور احمد زيار

دراين شماره: ۱- سرمقاله از دکتورمجاوراحمد زيار ، ۲- نکاتی چند راجع به اصول و دیدگاه های نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان از دکتور شایسته ، ۳- ظهور صنعتی درافغانستان از احمد ضیاً صدیقی ، ۴- مبانی تیوری علمی شناخت از عبدا لله نایبی ، ۵- آیینة عبرت از احمد شاه عبادی ، ۶- دافغانستان آینده غورحنگ پیغام از دکتور مجاور احمد زيار ، ۷- نامه ها و پیام ها ، ۸- اطلاعیه های نهضت آینده ، ۹- یادداشت اداره نشریه آینده. ۱۰- کودکان اسیر در زندانهای امریکا در افغانستان و عراق از عصمت نایبخیل

آیا میان علایق اجتماعی - اقتصادی زحمتکشان و فقیران جامعه و علایق ثروتمندان و حاکمان تفاوت عینی وجود ندارد؟ در حالی که در طرح نهضت ترقی و دموکراسی نوشته شده است که: انسانهای جامعه ما صرف نظر از علایق اجتماعی، اقتصادی، جنسی و ... دارای حقوق برابر شهروندی و مدنی اند! فکر میکنم این مسأله در طرح درست انعکاس نیافته است. ما نمیتوانیم از علایق اجتماعی - اقتصادی متفاوت اتباع (شهروندان) کشور صرف نظر و یا چشم پوشی کنیم، ثروتمندان و سرمایه داران حاضر نیستند از علایق (منافع) خود صرف نظر کنند، به همین شکل علایق (منافع) اجتماعی - اقتصادی زحمتکشان نیز قابل انصراف نیست!

شهروندسازی باشنده گان کشور کار تاریخی دولتهای بورژوازی بوده است، بورژوازی با این کار تفاوت‌های عینی میان علایق (منافع) اقتصادی - اجتماعی زحمتکشان را با علایق و منافع خود انکار کرده و نظام استثماری و ظالمانه خود را عادلانه و دموکراتیک معرفی میکند.

دفاع از حقوق شهروندی انسان جامعه یک وظیفه عام اجتماعی احزاب و سازمانهای دموکراتیک است که در چارچوب آن زحمتکشان فقط فرصت پیدا میکنند تا علایق و خواستههای دادخواهانه و دموکراتیک شان را مطرح کنند. این خواست و علایق همانا منافع طبقاتی و صنفی آنهاست که متأسفانه در طرح نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان از آن صرف نظر شده است.

۴- در ماده پنجم طرح چنین آمده است که: «نهضت ترقی و دموکراسی خواهان برابری و تساوی حقوق اقوام ساکن کشور است.» فکر میکنم این طرح مغایر اصول دموکراسی و برابری حقوق شهروندی (اتباع) کشور است. اقوام کوچک با اقوام بزرگ حقوق برابر شهروندی نمیتوانند داشته باشند. از جانب دیگر مفهوم برابری و آزادی اقوام با آزادی و برابری شهروندان (اتباع) کاملاً تفاوت دارد. در آزادی قوم (اقوام) تنها یک بخش از شهروندان یعنی ثروتمندان و حاکمان قوم آزادی دارند، در حالی که برای سایر اعضای قوم حقوق برابر داده نمیشود. این کار در زمان دولت دموکراتیک در افغانستان نیز چندان درست عملی نگردید، به نام برابری و آزادی اقوام، صرف چندتن سران و ثروتمندان اقوام کشور در وزارت اقوام و قبایل برای دریافت امتیازهای بیشتر مادی و سیاسی ثبت نام کردند که از نام تمام اعضای قوم مربوط با دولت در زد و بند قرار داشتند ولی انسان زحمتکش و فقیر اقوام کشور از هیچ نوع برابری حقوقی و آزادی برخوردار نگردید.

۵- در ماده ششم طرح، نهضت ترقی و دموکراسی خود را طرفدار انکشاف و رشد متوازن اقتصادی و اجتماعی نشان میدهد و از رشد لجام گسیخته و نامتوازن انتقاد میکند، اما در مورد معادله اجتماعی - اقتصادی جامعه افغانی سکوت اختیار میکند و اصل مسأله (انکشاف) را به شکل عام و نامشخص مطرح میکند!

انکشاف و رشد ثروتمندان چه به طور متوازن و چه به طور نامتوازن در زنده گی زحمتکشان افغانستان چه تأثیر مثبت خواهد داشت؟ همچنان در طرح به نقش، جا و مقام نیروهای اساسی تولید یعنی کارگران، دهقانان و سایر زحمتکشان در ماشین تولیدی موجود جامعه افغانی هیچ تماس گرفته نشده و به رشد و انکشاف «متوازن» آنها تأکید به عمل نیامده است!

جای بسیار تأسف است که نیروهای اساسی تولید جامعه ما هنوز سازمانهای صنفی و اجتماعی خود را طوری که لازم است ایجاد نکرده اند و یا به آنها این فرصت داده نمیشود. قوانین کار در کشور وجود ندارد و یا درست عملی نمیگردد. نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان نیز برای ارتقای سطح آگاهی عمومی، سیاسی و مسلکی نیروهای اساسی تولید جامعه کدام طرح مشخص ارائه نکرده است! در طرح صرفاً به رشد و انکشاف «متوازن» به طور عام اکتفا گردیده است.

- در طرح راجع به پایگاه اجتماعی، نهضت ترقی و دموکراسی از یک طرف خود را سازمان سیاسی متعلق به تمام «مردم» افغانستان معرفی میکند و از جانب دیگر از اصول دموکراسی بورژوازی و جامعه مدنی دفاع میکند و تأکید مینماید که برابری حقوقی شهروندان هدف اصلی نهضت ترقی و دموکراسی را تشکیل میدهد.

۲- مشخصه عمده دوران ما را تضاد میان منافع خلقها و امپریالیزم تشکیل میدهد. امپریالیزم دشمن ترقی و دموکراسی مردمیست. در طرح در این مورد هیچ اشاره ای نشده است و موضع نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان در زمینه روشن نگردیده است، شاید منظور دست اندرکاران نهضت این بوده باشد که در شرایط موجود جامعه افغانی، ما نمیتوانیم بورژوازی غیرامپریالیستی را نفی کنیم و موجودیت آن برای انکشاف عمومی جامعه مفید و ضروریست. اما این بدان معنی نیست که نهضت با هر نوع اشکال تاریخی بورژوازی به ویژه امپریالیزم نیز توافق داشته باشد.

امپریالیزم غیردموکراتیک ترین و وحشی ترین شکل تاریخی کاپیتالیزم است که امروز در برابر تمام ارزشهای مترقی دموکراتیک بشریت قرار گرفته است و نهضتهای واقعاً مترقی، دموکراتیک و مردمی علیه آن مبارزه میکنند.

گرچه در طرح نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان، تشنج آفرینی و تروریزم به طور کل محکوم گردیده اما موضع نهضت در قبال جنگهای منطقه ای و اشغالگرانه امپریالیزم که تحت نام مبارزه علیه تروریزم پیشبرده میشود روشن و واضح نشده است، همچنان در طرح عوامل اساسی تداوم جنگ در افغانستان که با سیاستهای تجاوزکارانه، اشغالگرانه و تحریک آمیز قدرتهای امپریالیستی جهان و نوکران منطقه ای آنها توأم است، تصریح نگردیده است، مردم افغانستان طی سه دهه است که فریاد میکشند تا هرچه زودتر صلح، ثبات و امنیت در کشور تأمین گردد. جامعه بین المللی نیز در زمینه وعده های زیاد داده است. اما این آرمان بزرگ مردم افغانستان به بهانه های مختلف تحقق نمییابد.

- آیا ماشین نظامی بزرگ حاکم موجود در افغانستان (امریکا و ناتو) قادر به تأمین نظم و امنیت در کشور نیستند؟

- آیا جنگهای به اصطلاح مقدس دیروز (جهاد) و تمام فعالیتهای نظامی مجاهدین و طالبان توسط همین نیروهای حاکم موجود در افغانستان رهبری و سازماندهی نمیگردید؟

- آیا همین ها نبودند که میگفتند که اگر ح. د. خ. ا. (کمونیستها) از قدرت کنار روند و حکومت مجاهدین به وجود آید همه چیزها در افغانستان گل و گلزار میگردد.

- آیا امروز نیز رشته های اصلی (سرنخهای) جهاد طالبان در دستان خود نیروهای حاکم موجود قرار ندارد؟

مردم افغانستان حق دارند شک کنند که تداوم جنگ و بی نظمی در کشور به هر نام و نشان که صورت بگیرد به نفع آنها نی بل که بهانه ای برای تداوم و قانونی ساختن حضور نظامی نیروهای حاکم خارجی در کشور است!

نهضتهای واقعی ترقی و دموکراسی افغانستان از این واقعیتهای عینی جامعه، منطقه و جهان نمیتوانند چشم پوشی کنند. فکر میکنم خواست تأمین بی قید و شرط صلح و امنیت در کشور ما خلع سلاح عام و تام نیروهای تشنج آفرین جهادی - طالبی و غیرنظامی ساختن قدرت در افغانستان عمده ترین و عاجلترین هدف و وظیفه نهضتهای واقعاً مترقی و دموکراتیک کشور است که باید در سرخط وظایف و اهداف برنامه ای آنها قرار گیرد.

۳- در طرح از مسایل بسیار عام مانند: منافع ملی، مصالح علیای کشور، آزادی فرد، انسان و انسانیت دفاع شده است اما این مسأله مشخص نگردیده است که نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان در موضع دفاع از منافع کدام کته گوری انسان جامعه ما قرار دارد؟ انسان حاکم یا محکوم، ستمگر یا تحت ستم، زحمتکش یا استثمارگر و غارتگر؟؟؟ فعلاً و عملاً با یک کشور اشغال شده توسط قوای خارجی سر و کار داریم، در قدرت و حاکمیت بیشترین نیروهای وابسته به قوای خارجی جا گرفته اند که خود را مدافع و ممثل منافع ملی و دموکراسی و آزادی انسان میدانند. این ها همه در کته گوری انسانها و افراد حاکم ثروتمند جامعه افغانی قرار دارند، آنها با آزادی کامل و دستان باز انسان فقیر و نادار جامعه را غارت میکنند، زحمتکشان (مردم) را فریب میدهند و آنها را به اطاعت «قانونی» و فرمانبرداری خود مجبور میسازند.

احمدضیا صدیقی

ظهور کارگران صنعتی در افغانستان:

گفتند و دوباره برگشتند و شاگرد تربیه نمودند» (ص ۷۰۴ افغانستان در مسیر تاریخ). مقارن جنبش آزادی بخش و استقلال طلبانه ۱۹۱۹، تعداد کارگران عرصه صنعت به تناسب نیروی مساعد به کار یعنی نفوس فعال اقتصادی کشور خیلی اندک بود، «در حدود چند هزار نفر تخمین میگردید» کارگران بنا بر نازل بودن سطح آگاهی و نبود تشکیلات کارگری، نتوانستند نقش مشخص و مستقلی را در نبرد آزادی بخش و استقلال طلبانه کشور ایفا بدارند.

اطلاعات دقیق در مورد تشکیلات سیاسی معتقد به اندیشه های کارگری و همچنان این که چه تعدادی از روشنفکران آگاه و معتقد به جهان بینی علمی در جنبش آن روزگار به خاطر بسیج و سوق و سو دادن زحمتکشان علیه استعمار و امپریالیزم سهم داشته اند در دست نیست. اما شواهدی موجود است که عناصر معتقد به مارکسیزم به نحوی از انحاء، در جنبش آزادی بخش و استقلال خواهانه ملی افغانستان سهیم بودند.

در کتاب «چند سند و مقاله در مورد اوضاع اقتصادی، سیاسی و اجتماعی افغانستان - انتشارات اخگر» به این ارتباط نگاشته شده: «حقایق بر آنست که هزاران نفر از مسلمانان هندی به رسم احتجاج علیه سیاست استعماری انگلیس به منظور یافتن زمینه های مساعد فعالیت انقلابی، جهت آزاد ساختن هندوستان، به افغانستان و ترکمنستان مهاجرت میکنند، در این هنگام که فعالیت های انقلابی بلشویک های ترکستان به اوج اعتلای خود رسیده بود و از جانبی اتحاد شوروی، با لغو قرارداد های اسارت آور امپریالیستی دولت تزاری، به مطمئن ترین تکیه گاه جنبش های آزادی بخش ملی و نیرو های ضد امپریالیستی به ویژه امپریالیزم انگلیس مبدل گردیده بود. تعدادی کثیری از این مهاجرین به کمونیست های وفاداری تبدیل میشوند و به خاطر تحقق آرمان های خود، طرح فعالیت های سازمانی و نظامی را در میان مهاجرین هندی، ترکستان و افغانستان می ریزند و حتی در سال ۱۹۲۴ خواهان ایجاد یک مرکز تبلیغاتی در مزارشرف میشوند، که از طرف دولت افغانستان پذیرفته نمی شود، در این آوان که کمونیست های ایرانی و ترکی به تناسب نیرو های شان نقش خود را در جنبش های ملی و دموکراتیک بازی میکردند و از جانب دیگر تمایل روشنفکران مترقی افغانستان به جنبش کشور های همجوار و تبادل اطلاعات و تجارت و یک سلسله کار های مشترک نمیتوانست در اشاعه مارکسیزم در افغانستان بی تأثیر باشد.»

در سال ۱۹۳۲ بانک ملی تأسیس گردید، این بانک که در بخش سکتور خصوصی فعالیت مینمود، برخی عرصه های صنعت را در انحصار خود قرار داد، اولین دستاورد آن تأسیس شرکت نساجی افغان بود.

در سال ۱۹۳۶ اولین فابریکه بزرگ نساجی در جبل السراج از طرف دولت ساخته شد، که ظرفیت تولیدی ۵/۰ میلیون متر تکه را در سال داشت، و در مجموع ۱۵ درصد تقاضای داخلی را کفایت مینمود.

در سال ۱۹۴۱ فابریکه نساجی پلخمیری با ظرفیت ۱۰ میلیون متر تکه در سال - تأسیس و به فعالیت آغاز نمود. با به میان آمدن فابریکه های نساجی زمینه های عینی برای رشد کمی و کیفی کارگران صنعتی افغانستان به میان آمد.

دوران سلطنت محمدظاهرشاه دوران گسترش صنعت و همپای آن رشد کارگران صنعتی در افغانستان است. این دوران را میتوان در مجموع به دو قسمت تقسیم کرد:

دوران قبل از جنگ جهانی دوم،

دوران بعد از جنگ جهانی دوم.

در زمان قبل از جنگ جهانی دوم فابریکه های زیر در بخش صنعت بنیانگذاری شد:

فابریکه قند بغلان،

فابریکه روغن نباتی و صابون سازی قندوز،

شرکت پشمینه بافی قندهار،

فابریکه برق پلخمیری، برق حرارتی بغلان، فابریکه برق آبی چک وردک.

تحقیق و ارزیابی ظهور و رشد کارگران صنعتی و بورژوازی ملی در افغانستان یکی از با اهمیت ترین مسایل، در جنبش چپ افغانی به شمار می رود. که باید به آن به صورت مفصل و دقیق پرداخت، ولی آنچه اجمالاً میتوان گفت اینکه:

از ارزیابی های پژوهشگران استنباط میگردد که افکار بورژوایی در سالهای (۱۹۸۳ - ۱۸۷۸) در زمان امیر شیرعلیخان به جوانه زدن آغاز نمود و در بر نامه اصلاحاتی آن زمان در چوکات یک سلسله نو آوری های تجدد گرایانه منجمله:

ایجاد جریده «شمس النهار» که در ۱۶ صفحه به نشر میرسید، چاپ تکت پستی، تأسیس اداره پست و مخابرات، ایجاد مطبوعه لیتوگرافی، ایجاد دستگاه مونوفکتور تولید وسایل حربی (کارخانه های توپ ریزی، کارخانه تفنگ و باروت سازی)، انکشاف امور اقتصادی - فرهنگی، پیشه وری، امور ساختمانی و راه سازی، بوجود آوردن تسهیلات تجارتي، ریفورم مالیاتی و غیره متبازر گردید.

در سال های (۱۸۸۰ - ۱۹۰۱)، در دوران حاکمیت عبدالرحمن خان در بخش تولیدات وسایل حربی توجه بیشتر صورت گرفت، دستگاه های اسلحه سازی، تولید بوت عسکری، و ضرب سکه بناگذاری شد.

«امیرعبدالرحمن خان سعی بسیار میکرد که ذخیره مهمات جنگی دولت را برای یک میلیون عسکر در بخش سکتور دولتی و تحت نظارت مستقیم دولت آماده نماید. لهذا از تمام معاش خوران دولت یک ماه معاش در سالی برای خریداری اسلحه گرفته میشد.

در سال ۱۸۸۶ دولت توسط یک مستخدم فرانسوی (به نام شورم کریستگر)، از اروپا نخستین فابریکه حربی افغانستان را که با قوه بخار به کار می افتاد خریداری نمود و (دستگاهی) به نام «ماشینخانه» را در کابل تأسیس نمود. در این فابریکه ۴۰۰۰ کارگر (دایمی) مصروف گردیده بودند. تولید سالانه آن ۱۰۴ توپ، ۵۲۰۰ تفنگ، و غیره لوازم نظامی بود.

فابریکه دارای شعب صنعتی ذیل بود:

«آهنگری، نجاری، سراجی، حلبی سازی، فلزکاری، زرگری، مسگری، گداز، مسکوک سازی، گلپت کاری، سیم دوزی، صندوق سازی، گل سازی، حکاکی، ارايه سازی، چاپخانه لیتوگرافی، جراب بافی، دندان سازی، سترنجی بافی، قالین بافی، کاشی سازی، حجاری، نقشه کشی، چودن ریزی، شیشه سازی، چرمگری، اسپریت کشی، سوهان سازی و غیره» (ص ۶۴۶ کتاب افغانستان در مسیر تاریخ / میر غلام محمد غبار).

ولی بنا بر اختناق و مطلق العنانی عبدالرحمن خان، نظریات تجددطلبانه و پیش رونده در هسته - خفه ساخته شد و جلو رشد بورژوازی ملی هم از نظر ذهنی و هم از نظر عینی گرفته شد. گرچه اغلب کارگران مؤسسه ها و دستگاه های صنعتی تولیدی و پیشه وری در چوکات نظام عسکری به کار گماشته شده بودند ولی با آنهم میتوان از ظهور اولین هسته های کارگران صنعتی صحبت نمود.

طی سال های (۱۹۰۱ - ۱۹۱۹) که شامل دوره سلطنت امیر حیب اله خان است، در توسعه و گسترش تولیدات صنعتی و رشد صنایع توجه خاصی مبذول نگردید، در این دوران به رغم آن که شرایط برای تقویه بورژوازی ملی مساعد بود و امکانات لازم را برای رشد و انکشاف صنعت و تجارت، دولت در اختیار داشت ولی در این دوران فقط یک دستگاه تولید برق در جبل السراج (۸۰ کیلومتری شهر کابل) به ظرفیت ۱۵۰۰ کیلو وات احداث گردید.

«در سال ۱۹۱۹ برای بار اول چند عواده موتور از کمپنی (دملر) بمبئی خریداری و در کابل به کار انداخته شد. همچنین ۵۷ نفر کارگر از کابل به بمبئی اعزام گردید که کارهای تخته‌چینی موتور، ساختن بادی، سیت، رنگ مالی، آهنگری و دریوری را فرا

منجمله آزادی بیان، تأسیس احزاب سیاسی، سازمانهای اجتماعی و اتحادیه های صنفی در آن تسجیل گردید. با استفاده از مفاد این قانون اساسی جریان دموکراتیک خلق افغانستان به منزلت نماینده بخشی از جنبش چپ دموکراتیک و مترقی جامعه افغانی با ادعای پیشگام بودن «طبقه کارگر» و سایر اقشار و طبقات زحمتکش کشور، در وجود کنگره مؤسس آن در جنوری سال ۱۹۶۴ در شهر کابل این گهواره نهضت های آزادی خواهانه و بستر جنبشهای انقلابی پیش رونده کشور تأسیس گردید.

در آستانه تأسیس جریان دموکراتیک خلق افغانستان در جامعه افغانی شیوه تولید فیودالی، نیمه فیودالی و قبیله یی حاکم بود، میزان رشد صنایع (دولتی و خصوصی) تا آن حد نرسیده بود که زمینه شکل طبقه کارگر را فراهم سازد، کارگران، کارمندان و سایر زحمتکشان در چوکات مناسبات حاکم فیودالی - قبیله یی محصور بودند. نبود تشکیلات منظم کارگری و سهم ضعیف بورژوازی ملی به ویژه بورژوازی صنعتی در شیوه مسلط تولیدی کشور به ادعای حزب دموکراتیک خلق افغانستان مبنی بر «پیشآهنگ طبقه کارگر» نمیتوانست سرشت ارگانیک طبقاتی بدهد. به سخن دیگر زمینه های عینی برای کسب خصلت کارگری در بستر شیوه تولید فیودالی - قبیله یی برای ح. د. خ. ا. در مرحله تکوین آن وجود نداشت، حزب نمیتوانست تنها در چوکات روابط بین المللی و جهانی از خصلت کارگری برخوردار شود.

با در نظر داشت این که حزب دموکراتیک خلق افغانستان بحیث یک ارگانیزم زنده در گرم ترین و بغرنج ترین مرحله تاریخ کشور ما زیسته و از ظهور تا فروپاشی خود راه پرخم و پیچی را پیموده و در طول زنده گی خویش در وضعیت سیاسی کشور بالقوه و بالفعل حضور داشته و در محراق رویدادها و حوادث جامعه افغانی قرار گرفته، مفید پنداشته میشود تا چتر اندیشه یی، روشها، سیاستها و عملکردهای آن در مراحل مختلفی از فعالیت های آن مورد بحث و ارزیابی قرار گیرد، ولی هدف در این نبشته بررسی مسایل مربوط به زنده گی و فروپاشی حزب دموکراتیک خلق افغانستان نبوده. منظور گذر مختصری است در مورد تأثیر حزب دموکراتیک خلق افغانستان بر نهضت جوان کارگری کشور. به ویژه در مرحله زنده گی اپوزیسیونی آن.

حزب دموکراتیک خلق افغانستان طی مدت ۲۰ سال زنده گی و فعالیت اپوزیسیونی خود، تأثیرات عمیق دگرگون کننده و انقلابی بر جامعه افغانی به جا گذاشت که نتایج و تأثیرات (مثبت و منفی) آن هنوز نیز با برجاست.

حزب دموکراتیک خلق افغانستان کار عمیق روشنگرانه را در جامعه افغانی انجام داد و در ارتقای سطح آگاهی اجتماعی کارگران و سایر زحمتکشان، آگاه سازی انقلابی، تجهیز مبارزان انقلابی با جهان بینی علمی و تقویت عنصر معنویت انقلابی در آنها نقش موثر و مثبتی را ایفا نمود و ریزرف های قابل حساب را جهت دگرگون ساختن جامعه به سود انسان زحمتکش به میان آورد، که آرمان های آغازین آن میتواند سنگ بنایی باشد، برای از سرگیری مبارزات دادخواهانه، اشاعه تفکر نقاد انقلابی در وجود جهان بینی علمی و پویایی و نوسازی جنبش چپ کشور.

مرامنامه حزب دموکراتیک خلق افغانستان به حیث اساسی ترین سند سیاسی و فکری آن، در شماره های ۱ و ۲ جریده خلق در اپریل سال ۱۹۶۶ نشر و بعداً در ۶ شماره جریده خلق و ۹۶ شماره جریده پرچم وسیعاً انعکاس یافت، ح. د. خ. ا. بر مبنای این سند در بیان ریشه های اصلی فقر و سیاه روزی، بی عدالتی و عقب مانی شدید جامعه افغانی و افشای مناسبات ظالمانه و استبدادی نظام فیودالی، نیمه فیودالی و قبیله یی و بهره کشی بی رحمانه از دهقانان و دیگر زحمتکشان کار تاریخی را انجام داد.

حزب دموکراتیک خلق افغانستان در مرحله آغازین زنده گی خویش (اپوزیسیونی) با توسل به خشونت و اقدامات ماجراجویانه نا به هنگام، اغواگرانه انقلابی نما، اقدامات قهرآمیز و غیرقانونی از جمله کودتا ناسازگار بود و اعتقاد بر آن داشت تا اهداف مرامی خود را به خاطر دفاع از آزادی، دموکراسی، استقلال، رشد و ترقی جامعه، کاهش درجه استثمار، تأمین عدالت اجتماعی و رفع فقر و سیاه روزی زحمتکشان که برای مرحله معینی از تکامل تاریخی جامعه افغانی تدوین گردیده بود با استفاده از امکانات قانونی، مسالمت آمیز و دموکراتیک تحقق بخشد. در این راستا با در نظر داشت شرایط عینی و ذهنی جامعه افغانی و مقتضیات زمان در تمام عرصه های زنده گی اجتماعی، اقتصادی،

بنابر این که اغلب دستگاه ها و فابریکه ها به مساعدت و همکاری کشور های پیشرفته سرمایه داری ایجاد و فعالیت می نمودند با به میان آمدن جنگ جهانی دوم پروسه گسترش صنعت در کشور دچار وقفه گردید.

بعد از جنگ جهانی دوم، ده ها فابریکه و دستگاه های تولیدی در عرصه صنعت و سایر عرصه ها تأسیس شد، که به صورت نمونه میتوان از فابریکه های ذیل نام برد:

فابریکه سمند جبل السراج،

فابریکه برق سروبی،

فابریکه نساجی گلپهار،

فابریکه سمند دهنه غوری،

فابریکه پشمینه بافی کابل،

شرکت میوه قندهار،

فابریکه برق نغلو، فابریکه های کود و برق مزار و . . .

بعد از نیمه سده بیستم، تغییرات معین در ساختار اجتماعی - اقتصادی کشور پدید گردید، با طرح و تطبیق پلان های پنج ساله انکشاف اقتصادی - اجتماعی، مناسبات تولیدی دچار تغییرات نسبی شد، گرچه تدابیر اتخاذ شده از جانب حکومتهاى وقت تا حدودی در سمت رشد مناسبات بورژوازی سیر میکرد، ولی محدودیت آن در چوکات اقتصاد مختلط رهبری شده، بیشتر باعث تقویه سکتور دولتی و سرمایه گذاری دولتی گردید.

احداث پروژه های ساختمانی و سرمایه گذاری دولتی با استفاده از منابع داخلی و خارجی در بخشهای صنعتی، ساختمانی و زراعتی بستر اجتماعی - اقتصادی را برای ظهور کارگران مهیا نمود و موجب رشد کمی آنها گردید.

احداث پروژه آبیاری وادی ننگرهار، پروژه آبیاری بند سرده غزنی، ساختمان دستگاه تولید برق نغلو، سربند و کارخانه تولید برق ننگرهار، ساختمان دستگاه تولید برق خان آباد از گامهای سازنده یی بود که در راه ریفورم زراعتی و تولید انرژی برق در این مرحله برداشته شد.

احداث دستگاه های تولید برق و انرژی زمینه های رشد صنایع ماشینی را مساعد ساخت و پیوست به آن ساختمان سیلوی مرکز (کابل) و پلخمری با مساعدت حکومت شوروی تکمیل، فعال و مورد بهره برداری قرار گرفت.

احداث فابریکه های نساجی پلخمری، نساجی گلپهار، تأسیسات شرکت سپین زرکندز، فابریکه های سمند غوری و جبل السراج، فابریکه افزار سازی جنگلک، فابریکه میوه قندهار، ورکشاپ های بزرگ ترمیم موتر در هرات، مزار، کابل، قندهار، فابریکه خانه سازی و فابریکه برکت سازی بیانگر رشد نسبی صنایع ماشینی در این مرحله بود.

در سال ۱۹۶۳ در پروژه های عمده ساختمانی ۵۰۰۰۰ تن از کارگران دارای تخصص، مشمول کار تولیدی بودند، در همین سال کارگران صنعتی، ساختمانی و ترانسپورتی به رقم ۱۸۰ هزار نفر رسیده بود، گرچه رقم فوق در ترکیب طبقاتی کشور به تناسب سایر طبقات و اقشار اجتماعی اندک بوده، ولی بنا بر تأثیر و نقشی که در تحولات عمومی کشور داشت از اهمیت ویژه یی برخوردار بود.

سهم گیری و حضور فعال کارگران در اقتصاد ملی و پروسه تحولات اجتماعی - اقتصادی کشور و ظهور مراکز کارگری مسایل جدید اجتماعی را در مناسبات تولیدی بین کارگران و کار فرمایان در عرصه های اقتصادی، اجتماعی و حقوقی به میان آورد.

ظهور نهادها، تشکیلات و حلقات چپ از جمله تأسیس حزب دموکراتیک خلق افغانستان، تکانه سترگیست در جنبش انقلابی چپ افغانستان و نهضت جوان کارگری کشور.

از اثر مبارزات مردم، مقتضای زمان و تأثیرات روز افزون تحولات منطقه یی و جهانی به نفع دموکراسی و انکشاف اقتصادی - اجتماعی، قانون اساسی جدید در سال ۱۹۶۴ تصویب و نافذ گردید و برای نخستین بار برخی از آزادی های دموکراتیک

سازمان «دموکراتیک نوین» را که ارگان نشراتی آن جریده «شعله جاوید» بود زندانی نمود.

در آغاز رویداد هفت ثور ۱۳۵۷ تعداد کارگران شامل کار در فابریکه ها، دستگاه ها و موسسه های تولیدی کشور به ۲۰۰ هزار میرسید. در نتیجه تدابیر و اقدامهای حکومتی وقت، براساس گزارش مورخ (۲ قوس ۱۳۶۴) روزنامه «حقیقت انقلاب ثور»، تعداد کارگران شامل کار در موسسه های تولیدی (سکتور دولتی و خصوصی) در سال ۱۹۸۰ بیشتر از ۴۲۰ هزار نفر و تعداد زارعین شامل در پرورسه تولید زراعتی به ۳/۵ میلیون تن بالغ گردیده بود.

تأسیس اتحادیه های صنفی افغانستان رویداد بااهمیت دیگری بود در نهضت جوان کارگری کشور، قبل از تأسیس این نهاد، کارگران، کارمندان و پرسونل خدماتی فابریکه ها، دستگاه ها، مؤسسه ها و ادارات کشور به خاطر دفاع از حقوق صنفی، رشته یی و مسلکی خویش دست به ایجاد اتحادیه های کارگری و مسلکی زده بودند و اولین هسته های آن در وجود صندوق های تعاونی متباز گردیده بود.

به سلسله اقدامات (حزب - دولت) به تاریخ ۲۴ می ۱۹۸۰ نخستین کنگره معلم دایر و اتحادیه معلمان تاسیس گردید. پیوست به آن اتحادیه کارمندان طبی به تاریخ ۱۶ جون ۱۹۸۰ ایجاد شد و همچنان کنگره سرتاسری کوپراتیفهای زراعتی در ۱۱ دسامبر ۱۹۸۰ دایر گردید.

نخستین کنگره اتحادیه های صنفی افغانستان در ۷ مارچ ۱۹۸۱ در شهر کابل دایر شد. هدف از تدویر کنگره عمدتاً این بود تا کلیه کارگران، کارمندان و پرسونل خدماتی (مزد بگیران) تمام مؤسسه ها و ادارات تولیدی و خدماتی سکتور دولتی و خصوصی به منظور دفاع از حقوق و تحقق

مطالبات مشترک خویش در یک سازمان اجتماعی متشکل گردند. گرچه این نهاد اجتماعی ظاهراً از استقلال عمل برخوردار بود ولی از تأثیر ح. د. خ. ا. فارغ نبوده الی تدویر دومین کنگره خویش در جنب آن حزب فعالیت مینمود.

حضور فعال کارگران و سایر کارکنان مؤسسه ها و ادارات تولیدی و خدماتی در تحولات اجتماعی - اقتصادی کشور، مسأله، قضا و مطالبات جدیدی را در مناسبات تولیدی بین کنگره های کارگران، کارمندان، پرسونل خدماتی و کارفرمایان در عرصه های اقتصادی، حقوقی و فرهنگی به میان آورد.

اتحادیه های صنفی افغانستان به رغم محدودیت های که به آن رو بود به منظور تأمین حق مساوی کار، حمایت از حقوق کارگران و سایر کارکنان، تعمیم سیستم های مترقی مزد و معاش، تأمینات اجتماعی جهت ارتقای سطح زنده گی اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کارگران و کارمندان (سکتور دولتی، خصوصی و کوپراتیفی)، تأمین شرایط، حفاظت و تکنیک ایمنی کار، ارتقای مداوم مهارت کارگران و رعایت اسناد تقنینی مربوط به کار، در نخستین روز های تاسیس خویش طرح، تدوین و تصویب قانون مترقی کار را مطرح نمود.

با آن که شورای وزیران جمهوری دموکراتیک افغانستان، پیوسته در برابر این خواست عادلانه و برحق کارگران، کارمندان و پرسونل خدماتی کشور موانع ایجاد می نمود و با به کار گرفتن شیوه های بیروکراتیک تصویب «قانون کار جمهوری افغانستان» را به تعویق

میانداخت ولی در نتیجه مبارزات متداوم کارگران و سازمان های مدافع حقوق کار، از جمله (سازمان بین المللی کار) و (فدراسیون جهانی کارگران) «قانون کار جمهوری دموکراتیک افغانستان» به تاریخ ۱۲/۳/۶۶ تصویب و ذریعه فرمان شماره ۱۰۳ «هیئت ریسه شورای انقلابی جمهوری دموکراتیک افغانستان» نافذ گردید.

قانون کار جمهوری دموکراتیک افغانستان که به اشتراک نماینده گان کارگران و سایر کارکنان مؤسسه ها و ادارات کشور طرح و تدوین گردیده بود یکی از دستاوردهای بزرگ نهضت کارگری در دهه هشتاد به شمار میرفت. در هشت ثور ۱۳۷۱ از پی فروپاشی دولت جمهوری افغانستان ارتجاعی ترین نیرو های جامعه افغانی تحت حمایت مستقیم و مداخله نظامی امپریالیزم و ارتجاع عربی و منطقه.....

سیاسی و فرهنگی کشور به کار انقلابی پرداخت (شرح مفصل آن ایجاب نبشته جداگانه را مینماید).

ح. د. خ. ا. در طی سال های فعالیت اپوزیسیونی خویش بیش از ۲۰۰۰ تظاهرات، اعتصابات، و میتنگها را سازماندهی نمود، و از مطالبات برحق کارگران نه تنها پشتیبانی نمود بلکه در تفکیک، تنظیم و بالا کشیدن این مطالبات سهیم بوده و حمایت از مطالبات و تقاضاهای عادلانه کارگران جز از وظایف روزانه آن محسوب میگردد.

حزب دموکراتیک خلق افغانستان با سازمان دادن میتنگ ها، تظاهرات و مارش های کارگری نه تنها خواسته های معین صنفی و مسلکی کارگران را بازتاب میداد بلکه در تشکل کارگران به خاطر تحقق مطالبات صنفی، رشته یی و مسلکی آنها سهم موثر داشت.

مطالبات کارگران در آن زمان عبارت بودند از :

افزایش عادلانه دستمزدها، بهبود شرایط ایمنی کار، مرخصی های سالانه، کاهش وقت کار، انتقال رایگان تا محل کار، جلوگیری از اخراج های غیرقانونی، ایجاد بیمه های اجتماعی و صحتی، دریافت مواد ضرورت اولیه از طریق کوپون، ایجاد و به رسمیت شناختن اتحادیه های کارگری، صندوقهای تعاونی و به رسمیت شناختن اول ماه می روز همبسته گی جهانی طبقه کارگر . . .

سالهای (۱۹۶۸-۱۹۶۹) سالهای اوج جنبش اعتصابی در کشور به شمار میرود، کارگران در مؤسسه های بزرگ صنعتی، ساختمانی، ترانسپورتی، معدنی و تفحصاتی به گونه آگاهانه به جنبش اعتصابی می پیوستند، از جمله کارگران کارخانجات جنگلک، نساجی گلپهار، مجتمع کانال ننگهار، فابریکه سپین زر قندوز، فابریکه میوه قندهار، فابریکه سمنت غوری، تأسیسات سرکساز و ترانسپورتی پلخمیری، دستگاه ها و تأسیسات نفت و گاز شمال (مزارشرف و شبرغان) در این جنبش اعتصابی سهم فعال داشتند و در رابطه به بدست آوردن حقوق صنفی و رشته یی خویش به پیروزی هایی نایل گردیدند.

مارش بیش از ۳۵۰ تن از کارگران و کارمندان آگاه تأسیسات نفت و گاز شمال که به «مارش ظفر آفرین کارگران» معروف گردید رویداد نادری است در نهضت کارگری کشور، کارگران مارش کننده از شهر شبرغان ولایت جوزجان تا شهر مزار ولایت بلخ و سپس تا شهر پلخمیری ولایت بغلان به فاصله بیش از ۳۰۰ کیلومتر را پیاده پیمودند. خواسته های عمده کارگران را افزایش دستمزد، تهیه محل مناسب برای رهایش، تدوین و تطبیق لایحه ترفیع و تقاعد و تأسیس اتحادیه کارگری احتوا مینمود. این مارش که مورد پشتیبانی و حمایت تمام مراکز کارگری و نیروهای دموکراتیک و پیشرو کشور قرار گرفت در نهضت جوان کارگری کشور به خاطر نقش آن در بیداری کارگران و کارمندان و تشکل بعدی آنها از اهمیتی ویژه یی برخوردار بود.

در همین سال ها ظهور جریان چپ مائویستی که در تقابل با اندیشه ها و اهداف استراتژی یک حزب دموکراتیک خلق افغانستان شکل گرفته بود، تأثیرات معین را بر نهضت کارگری کشور وارد و زمینه های اشتقاق آن نهضت را به میان آورد.

در ۱ می ۱۹۶۸ مطابق ۱۱ ثور ۱۳۴۷ کارگران کارخانجات جنگلک در میتنگی که به خاطر تجلیل از روز اول ماه می - روز همبسته گی جهانی کارگران برگزار نموده بودند به رسمیت شناختن اتحادیه کارگری و بلند رفتن مزد کارگران را مطرح و جهت تحقق برخی از مطالبات خویش دست به اعتصاب زدند، کارگران فابریکه حجاری و نجاری شهر کابل نیز به این اعتصاب پیوستند. حلقات و محافل مائویستی که در وجود سازمان «دموکراتیک نوین» اعلام موجودیت نموده بودند توانستند رهبری این اعتصاب را به دست گیرند و از این اعتصاب در پخش و تبلیغ اندیشه های مائویستی در بین کارگران استفاده نمایند. به روز ۲۴ جوزای سال ۱۳۴۷ پلیس به اعتصاب کننده گان یورش برده و تعدادی از فعالین کارگری و برخی از رهبران

مبانی تیوری علمی شناخت

شناخت یا معرفت یا به گفته حکمای خاورزمین "علم به موضوع" پیچیده ترین و مسأله برانگیزترین موضوعیست که تفکر بشر را تا امروز به خود مصروف داشته است. درسنامه های معمول ماتریالیزم دیالکتیک آن چنان این مبحث را ساده ساختند که تیوری شناخت مارکسیستی را تا سطح یک عینی گزایی ساده لوحانه فرود آوردند. تیوری "بازتاب" مبتنی بر این که شعور، جهان مادی را در اندیشه انعکاس میدهد، تفکر علمی و فلسفی شوروی و جنبش جهانی کارگری را تا دیرزمانی از انکشاف بازداشته بود. پژوهشهای تیوریک **لویی آلتوسر**، راه را به سوی یک برداشت علمی از شناخت باز کردند.

یکی از عوامل راه نیافتن سریع پرداختهای اندیشه‌ی - تیوریک **نهضت آینده افغانستان** در بین بازمانده های جنبش چپ افغانی فقدان یک زبان واحد علمی - تیوریک بود. بدین گونه یافتن زمینه های مشترک تفاهم اندیشه‌ی - سیاسی کار بسیار دشواری بود. زمانی که از یک مفهوم بینش و برداشت واحد و همسان وجود

نداشته باشد چگونه میتوان از تلفیق و ترکیب مفاهیم که شکل اندیشه ها را میگیرند، بینش و برداشت واحد و همسان را انتظار داشت؟ در این نبشته تلاش شده است تا به معرفی زبان تیوریک و علمی و چگونه گی حصول معرفت پرداخته شود. بدون درک زبان تیوریک، درک تیوریک نامقدور است و بدون درک تیوریک، پراتیک هدفمند دگرگونساز ناممکن!

در بخش نخست به توضیح خشتهای اولیه تفکر که «مفاهیم» نامیده میشوند میپردازیم و در بخش دوم روی شناساندن روند شناخت یا «شناخت شناخت» مکتب میکنیم. امیدواریم تا این مبحث راه را برای وداع گفتن با تفکر واهی که شناخت را بازتاب مستقیم واقعیت در ذهن یا شعور (بر اساس درک ایدئالیستی فلسفه کلاسیک) تلقی میکند، باز کند و برای این مسأله که آیا شناخت واقعیتهای جامعه افغانی بازتاب آنها در ذهن مایند؟ پاسخی علمی ارایه کند.

۱- مفهوم («یا صورت عقلیه») Concept *

۱- ورود

زمینه ها) مشخص شان جدا گردیده اند. مثلاً صفحه کاغذ به حیث یک تعیین یا یک میانجی از تمام صفحه های کاغذ جهان جدا گردیده است و به حیث یک "پرداخته ذهنی" داخل روند شناخت میگردد.

همین "پرداخته ذهنی" - به حیث میانجی - که به وسیله آن شناخت واقعیت حاصل میگردد مفهوم نامیده میشود.

تمام تیوریهای معرفت (شناخت) روی این نکته با هم توافق دارند و آن این است که انسان تنها از دو طریق میتواند واقعیت (réalité) را بشناسد: یکی، از طریق مشاهده یا دریافت مستقیم اشیا و پدیده ها. در این صورت این اشیا یا پدیده ها صرف در حالت "مفرد" (singulier) و "مشخص" (concret) شان شناخته میشوند (مثلاً همین صفحه کاغذ که این متن روی آن چاپ گردیده است. هم مفرد است - از این صفحه تنها یک دانه در هستی وجود دارد که در مقابل چشم ما قرار گرفته است - هم مشخص است، یعنی خارج از ذهن و اندیشه ما وجود دارد). دوم، از طریق تعیینات انتزاعی (abstrait) یا مجرد که در یک دسته یا یک صنف از اشیا منفرد به حیث یک ویژه گی مشترک تبارز مییابد. (در همین مثال بالا- «صفحه کاغذی که بر آن یک متن چاپ گردیده است» - تعیینات انتزاعی از این قرار اند: صفحه کاغذ: هر آنچه مسطح باشد و ضخامت آن نسبت به عرض و طولش بسیار کمتر باشد و از آن برای نوشتن استفاده شود. این تعریف برای تمام اشیا که این خصوصیت را داشته باشند، قابل تطبیق است. پس «صفحه کاغذ» صرف یک تعریف است (مجموعه یی از تعیینات) و وجود خارجی ندارد. به همین گونه «متن»، «چاپ» تعیینات انتزاعی اند. «صفحه کاغذ» در همین صفحه مشخصی که رو به روی ما قرار دارد، تبارز مییابد ولی به آن خلاصه نمیشود. «صفحه کاغذ» در تمام صفحه کاغذهایی که در جهان وجود داشته اند، دارند، یا خواهند داشت تبارز مییابد.)

۲- ویژه گیهای مفاهیم:

اولین پله شناخت، شناخت مستقیم یا **شهود** سه ویژه گی دارد: محسوس است، مشخص است و مفرد است.

برعکس یک مفهوم، انتزاعی و کلی (universel) است.

شیوه اول، همان شناخت مستقیم یا «شهود» است و شیوه دوم، شناخت مفهومی (Conceptuel) یا شناخت به وسیله مفاهیم است.

مفهوم، یکی از جنبه های واقعیت را از تمام پیکره واقعیت جدا کرده آن را در مقام یک «موضوع جداگانه شناخت» تبارز میدهد، در حالی که جنبه نامبرده کدام واقعیت جداگانه را تشکیل نمیدهد، بل از پی عملیه انتزاعی که توسط ذهن یا تفکر روی میدهد، از واقعیت جدا گردیده است. ذهن انسان دارای این خصوصیت شگفتی انگیز است که میتواند از واقعیت محسوس و مفرد که ترکیب یا مجموعه یی از ویژه گیهاست، یکی از آنها را برون بکشد و به حیث یک تعیین جداگانه مورد ارزیابی قرار دهد. مفهوم، همین تعیین جداگانه است (سفیدی را از کاغذی که رو به روی من قرار دارد، برون میکشم و آن را به حیث یک مفهوم کلی مطرح میکنم). از سوی دیگر هر آنچه این تعیین جداگانه را در خود داشته باشد، مفهوم نامبرده بر آن صدق میکند.

شهود با مفردات سر و کار دارد و شناخت مستقیم موجودات مفرد است، در حالی که مفهوم، کلیست یعنی با دسته یا صنفی از موجودات رابطه دارد. شناخت از طریق مفاهیم، شناخت از طریق کلیات است: صفحه، کاغذ، متن، چاپ و غیره کلی اند.

پس شناخت در دو بُعد مطرح میگردد: یکی آن که مشخصات را مستقیماً و "بدون واسطه" در نظر میگیرد؛ دو آن که مشخصات را "با واسطه" از طریق میانجیگری پرداخته های ذهن (که همان تعیینات اند) در نظر میگیرد. در بُعد دوم، تعیینات ذهنی یا میانجیها از متکاهای (محملها یا

افزون بر کاغذ، تمام اشیا سفید، سفیدی را در خود دارند) ساحة مصداق مفاهیم، یا گستره تبارز آنها، بیحد است. سفیدی تنها به کاغذهای جهان محدود نمیگردد. در همین جاست که مفاهیم خصلت جهانشمول یا کلی دارند. برای روشن شدن ویژه گی مفاهیم، مثالی میدهم: مردی را در نظر بگیریم که در دهکده یی از ولایت بلخ زنده گی میکند و همه روزه جهت مراقبت از کشت بهاریش به مزرعه یی میرود که سند ملکیت آن متعلق به کس دیگریست. این مرد به حیث یک موجود مشخص، مجموعه یی از تعیینات یا ترکیب ویژه یی از خصوصیات است: سن معین دارد (ولی صدها میلیون انسان دیگر همسن اویند)، رنگ جلدش آفتاب سوخته (همانند صدها میلیون انسان دیگر)، قدی متوسط (همانند میلیونها انسان دیگر) و روی زمین کار میکند (همانند میلیاردها انسان

دیگر) و . . . ولی تمام این ویژه گیها به طوری در او جمع شده اند که از مرد نامبرده یک **موجود یگانه** و **مشخص** (درمقیاس کُل هستی) میسازند. وقتی در برابر چنین مردی قرار میگیری به شناخت مستقیم یا **شهودی** دست مییابی. حال زنی از روستاهای کشور حبشه را در نظر بگیریم که روی زمین کار میکند: سن معین دارد، جلد سیاه دارد، اندامی لاغر، لباسی ژولیده و وسایل کار ابتدایی و غیره. تمام این ویژه گیها طوری در این زن جمع شده اند که از وی یک موجود یگانه و مشخص میسازند. به همین گونه یک مرد چینیایی یا یک زن ویتنامی را در موجودیت مفرد و مشخص شان در نظر بگیریم و صدها میلیون انسان دیگر که جهت دوام حیات روی زمین دیگران کار میکنند. حال من از این همه آدمهای مشخص یک ویژه گی مشترک آنان را بیرون میکشم: **معیشت از طریق کار کردن روی مزرعه ای که متعلق به خودشان نیست**. نام این ویژه گی را میگذارم: «**دهقان مزدور**». ولی این «دهقان مزدور» کدام وجود خارجی ندارد، همان گونه که **صفحه کاغذ** وجود خارجی نداشت و تنها از طریق عملیۀ انتزاع (جداکردن) به دست آمده بود. **دهقان مزدور** یک مفهوم است که عمده ترین خصوصیت تمام انسانهایی را که روی زمین دیگران کار میکنند تبارز میدهد.

پس برای شناختن مرد دهکده شمال افغانستان دو راه وجود دارد، یا او را به حیث یک انسان مشخص و مفرد مستقیماً مورد بررسی و شناخت قرار دهیم یا از طریق بررسی و شناخت مفهوم کُلّی «**دهقان مزدور**»، به شناخت او (و دیگر مردان و زنانی که همانند او در مزرعه دیگران جهت تأمین معیشت خویش کار میکنند) بپردازیم.

- در گسترۀ چندی یا کمیت: ۱ - کلیت؛ ۲ - کثرت؛ ۳ - وحدت؛
- در گسترۀ چونی یا کیفیت: ۱ - ایجاب؛ ۲ - سلب؛ ۳ - حصر یا تحدید؛
- در گسترۀ نسبت یا اضافه: ۱ - گوهر و عَرَض؛ ۲ - علت و معلول؛ ۳ - مقابله؛
- در گسترۀ ماده یا جهت: ۱ - امکان و امتناع؛ ۲ - وجود و عدم؛ ۳ - وجود و احتمال؛

عصارۀ تفکر ایدئالیستی در رابطه با مفاهیم در همین مفاهیم دوازده گانه **کانت** که کته گوری نامیده میشوند، خلاصه میگردد.

وقتی از تکامل مفاهیم سخن رانده میشود، منظور تغییراتی اند که از سوی ذهن یا تفکر بر مفاهیم وارد می آیند یا مفاهیم جدید توسط تفکر ساخته میشوند. یعنی این دگرگونیها از بیرون، توسط تفکر به مفاهیم حمل میشوند، نی از درون توسط خود مفاهیم. **هگل** مفاهیم را از درون به طور سرشتی و ضروری فعال و دینامیک و دگرشونده تلقی کرد. یعنی از دیدگاه **هگل**، مفاهیم، خود، دگرگون میشوند، بی آن که ذهن یا تفکر، دگرگونی از بیرون بر آنها وارد آورند. تکامل مفاهیم- به گفته **هگل** - باعث ایجاد "ایده" ها میشوند که همان واقعیتهایند. "ایده" ها از دیدگاه **هگل**، "واقعیتهای مطلق" اند.

۵- **هویت مفاهیم در ریاضیات، فیزیک و زبان علمی:**

در ریاضیات که عرصۀ ویژه ای از شناخت را تشکیل میدهند باید بین «موضوعهای مربوط به ریاضی» (objets mathématiques) چون اعداد، توابع، ساحه ها و غیره، و مفاهیمی که به وسیله آنها خصوصیات موضوعات نامبرده را توضیح میدهم فرق قابل شد. از نگاه منطقی، «ذوات ریاضی» موضوعات دارای سرشت خاص اند که متعلق به جهان تجربی و محسوس نمیشوند.

«ذوات تیوریک» (entités théoriques) توسط تفکر، با کار بُرد مفاهیم ساخته میشوند، ولی خود، مفاهیم نیستند. مثلاً قوه جاذبه، ساحۀ مقناطیسی و غیره. این ذوات به حیث موجودات واقعی در طبیعت مطرح اند، نی به حیث موضوعات اندیشه ای یا ذهنی. **زبان علمی مفاهیمی را به کار میگیرد که مستقیماً توسط تجربه تعبیر نمیشوند. مفاهیم زبان علمی، «مفاهیم تیوریک» اند**

۲- **شناخت «شناخت» (روند شناخت) یا**

تیوری معرفت ماتریالیستی

از دیدگاه «لویی آلتوسر»**

پیش از آن که به **محتوای شناخت از یک موضوع** دست یابیم، باید بدانیم که خود «شناخت» چیست؟ مثلاً پیش از آن که ساختار یک مالیکول یا ساختار یک عمارت را بشناسیم، باید بدانیم که خود «**ساختار**» چیست؟ تا زمانی که تعریف دقیق از ساختار نداشته باشیم، ممکن نیست که شناخت دقیق از ساختار یک مالیکول یا ساختار یک عمارت را به دست آوریم. به همین گونه برای آن که به شناخت یک چیز برسیم باید

پس از آن که «مفاهیم» را به حیث خشتهای اولیه تفکر و شناخت توضیح دادیم، اینک در پرتو تحلیل ژرف علمی «**لویی آلتوسر** (Louis Althusser)» فیلسوف نامدار مارکسیست به معرفی تیوری شناخت از نگاه علوم معاصر میپردازیم. این مبحث که یکی از پیچیده ترین مباحث تفکر علمی و فلسفیست، در واقع، گرگاه مسأله بنیادی تفکر بشر درباره هستیست.

پس برای شناختن مرد دهکده شمال افغانستان دو راه وجود دارد، یا او را به حیث یک انسان مشخص و مفرد مستقیماً مورد بررسی و شناخت قرار دهیم یا از طریق بررسی و شناخت مفهوم کُلّی «**دهقان مزدور**»، به شناخت او (و دیگر مردان و زنانی که همانند او در مزرعه دیگران جهت تأمین معیشت خویش کار میکنند) بپردازیم.

«**دهقان مزدور**» یا (طبقۀ دهقانان مزدور) به حیث یک مفهوم انتزاعی، کدام وجود خارجی و مستقل ندارد، ولی یکی از ویژه گیهای اساسی و سرشتی تمام **دهقانان مزدور جهان را تبارز میدهد**.

۳- **کلیات:**

الف: بینش افلاطونی: براساس این بینش، هر مفهوم بیان یک واقعیت کلیست که به طور مستقل در جهان مُثُل (idéés) وجود دارد. صفحه کاغذ به حیث یک کُلّی در جهان مُثُل وجود دارد؛ اسب کُلّی وجود دارد و غیره.

ب: نومیالیزم (اصالت نام) (Nominalisme): این مکتب در نقطۀ مقابل بینش افلاطونی قرار دارد.

هیچ پرداخت انتزاعی وجود ندارد. در شکل افراطی اش، نومیالیزم یا اصالت نام، هر کُلّی را فقط یک اسم عام تلقی میکند و بس. از این دیدگاه صرف مفردات وجود دارند و کلیات فاقد وجود اند.

ج: «مفهوم باوری» (Conceptualisme): این برداشت از فلسفۀ ارسطو سرچشمه میگردد. هر مفرد متشکل از «**صفات**» است. صفات تنها در شی مفرد

تعریف و برداشت دقیق و علمی از خود پدیده شناخت ارایه کنیم. در این بخش تلاش میشود تا تعریفی علمی از «شناخت» (یا «معرفت» و «علم» در کلام اندیشه پردازان قدیم مشرق زمین) پیشکش شود. داشتن یک برداشت علمی از «شناخت» سنگپایه دستیابی به شناخت جهان است.

الف: برداشت مبتنی بر تجربه از شناخت

(آمپیریسم (Empirisme)

ناشی از جوهر یگانه بیست که به طور انفرادی در هر کدام آنها وجود دارد و باعث همبسته گی شان میشود. "بنی آدم" سعدی دو بخش جداگانه دارد: «جوهر» (آنچه باعث همبسته گی میشود و ازلی و ابدیست) و «ناجوهر» (آنچه محکوم به فنا و نابودیست). شیوه های گوناگون استخراج، تنوع موضوعات مورد شناخت و تنوع عامل شناسنده، در چگونه گی روند استخراج (یعنی مقابل بودن موضوع شناخت با شناسنده در عملیه تجرید یا انتزاع که از سوی عامل شناسنده روی میدهد) هیچ تغییری وارد نمیکند. همانگونه که طلا در معجون معدنی وجود دارد، جوهر واقعیت به حیث یک جوهر واقعی در درون واقعیت نامبرده وجود دارد. شناخت به معنای واقعی استخراج و تجرید همین جوهر واقعی از بطن واقعیت نامبرده است؛ به معنای جداکردن «جوهر» از «واقعیت» است - واقعیتی که جوهر نامبرده را در خود به طور پنهانی و مضمّن دارد. پس هدف تمام روند شناخت تجربی برون کشیدن «جوهر» از «واقعیت» است. حال «واقعیت» و «شناخت» را به طور جداگانه در نظر بگیریم:

۱- **واقعیت:** واقعیت ناگزیر از دو بخش جدا گانه ساخته شده است: «جوهر» (بخش سرشتی) و «ناجوهر» (بخش غیر سرشتی) یا «واقعیت اساسی» (همان بخش جوهر؛ در مثال ما همان طلا) و «واقعیت غیر اساسی» (همان بخش ناجوهر یا خاک و سنگی که طلا را در خود پوشانده اند). از دیدگاه **هگل**، بخش «غیر اساسی» (inessentiel) میتواند شکل انفرادی (Individualité) را به خود بگیرد. مثلاً از دیدگاه **هگل**، سیب بخش غیر اساسی و نا جوهریست که اگر آن را به دور افکنیم (تجرید کنیم) بخش جوهری و اساسی آن باقی میماند: «میوه».

از این نظر، جوهر سیب، میوه است و میوه در سیب مضمّن است.

به نخستین نتیجه کلی در برداشت تجربی از شناخت میرسیم: **شناخت واقعیت (= جوهر واقعیت**، چون دیدیم که هدف شناخت بیرون کشیدن جوهر است. همین که جوهر واقعیت به دست آمد به «شناخت واقعیت» تبدیل میشود) **در خود واقعیت** (بخش جوهری + بخش غیر جوهری) به طور **واقعی** مضمّن است. یا به دیگر سخن:

۱- واقعیت = بخش سرشتی (جوهر) + بخش غیر سرشتی (ناجوهر)

۲- بخش سرشتی یا جوهر = شناخت واقعیت

پس **واقعیت = شناخت واقعیت + بخش غیر سرشتی**.

در این بینش درمیابیم که **شناخت واقعیت در خود واقعیت است**.

۳- **شناخت:** دیدیم که یگانه وظیفه شناخت جدا کردن دو بخش واقعیت است: بخش جوهری یا اساسی (Essentiel) از بخش ناجوهری و غیر اساسی (Inessentiel) با هرگونه وسیله ای که ممکن است (به خصوص با دور افگندن یا تجرید هرآنچه به بخش غیر اساسی تعلق میگیرد) تا در فرجام عامل شناسنده (Sujet) را در برابر بخش جوهری یا «جوهر ناب واقعیت نامبرده» قرار دهد. بدین گونه، تمام پروسه شناخت، صاف ساختن و سره کردن است که در نتیجه بخشی از واقعیت را (بخش غیر اساسی و ناجوهری آن را) کنار میگذارد تا بخش دیگر آن را به عنوان جوهر واقعیت نامبرده آشکار سازد.

همین که پوسته غیر اساسی کاملاً از یک واقعیت برداشته شد، تنها جوهر آن باقی میماند. **در یافتن این جوهر توسط شناسنده (یا عامل ذهنی یا سوژه) به معنای تحقق شناخت واقعیت نامبرده است**.

تمام تاریخ دوهزار و پنجد ساله فلسفه بر بنیاد همین تفکیک «جوهرشی» از «شیء واقعی» بنا یافته است. شناخت (معرفت) یعنی دستیافتن به «جوهر واقعی» که در مذکور نهفته است و عقل آن را توسط عملیه انتزاع یا تجرید (Abstraction) تصاحب میکند.

برداشت آمپیریستی (یا آزمون‌باورانه) از معرفت روندی را روی صحنه می آورد که بین یک شیئی (یا موضوع: Objet) و یک ذهن شناسنده (عامل ذهنی Sujet) جریان مییابد. در یک سوی این صحنه یک «موضوع» قرار دارد که باید مورد شناخت قرار گیرد و در سوی دیگر این صحنه یک شناسنده قرار دارد که باید موضوع نامبرده را به شناخت آورد. یعنی سوژه یا ذهن در برابر اُبژه یا موضوع قرار دارد و بین آن دو روندی جریان مییابد که در نتیجه آن موضوع توسط ذهن شناخته میشود.

در این روند که بین موضوع شناخت و شناسنده جریان مییابد، ما کاری با ماهیت و چگونه گی آنها نداریم. مسأله را در کلی ترین بُعد آن مطرح میکنیم. اما آنچه از نگاه منطقی مسلم است این است که **وجود موضوع و وجود شناسنده** پیش از برقرار شدن و جریان یافتن روند شناخت، فرض گردیده اند. اگر شناسنده وجود نداشته باشد، شناختی ممکن نیست. اگر موضوع شناخت وجود نداشته باشد، حصول شناختی میسر نخواهد بود.

پس روند شناخت، نسبت به موضوع (اُبژه) و شناسنده (سوژه) بعدی است. شناخت، در روند تجربی، به معنای برون کشیدن یا جدا کردن «جوهر موضوع واقعی» (یا شیئی واقعی) از خود «موضوع واقعی» است؛ یا به دیگر سخن به دست آوردن جوهر یا سرشت موضوع، یعنی حصول شناخت از موضوع نامبرده. در روند تجربی شناخت، همین که جوهر (essence) را از شیء واقعی جدا کردیم، در واقعیت امر به یک جدا کردن واقعی یا به یک «**تجرید واقعی**» دست یازیده ایم. این عملیه را که در درون عامل شناسنده روی میدهد به نام «انتزاع» یا تجرید یا Abstraction یاد میکنند.

"موضوع شناخت" توسط شناسنده در جریان عملیه شناخت تجربی (تجربی به این معنی که شناسنده و موضوع مورد شناخت رو به روی هم در صحنه شناخت قرار دارند) از "موضوع واقعی" جدا میگردد. انتزاعی که در عملیه تجربی شناخت صورت میپذیرد، یک انتزاع واقعیت و میشود آن را استخراج نامید. (همانند استخراج طلا از درون سنگ معدنی بی که طلای نامبرده در آن قرار دارد) همانگونه که طلا پیش از آن که از سنگ معدنی استخراج شود، در سنگ نامبرده وجود دارد، به همانگونه جوهر یک شیئی یا یک موضوع نیز در بطن آن موضوع وجود دارد. پس جوهر یک «موضوع واقعی»، یک «جوهر واقعی» است.

پس شناخت تجربی یا آمپیریستی، روند جدا کردن «جوهر واقعی» از «موضوع واقعی» است. به گونه مثال اگر «بشر» را به حیث «موضوع واقعی» مطرح کنیم، شناخت تجربی بشر به این معناست که باید «جوهر بشر» را از «بشر واقعی» استخراج کنیم. اگر بخواهیم «حرکت» را به حیث موضوع واقعی مطرح کنیم، شناخت تجربی از حرکت به این معناست که باید «جوهر حرکت» را از «حرکت واقعی» استخراج کنیم.

زمانی که سعدی گفت:

بنی آدم اعضای یک پیکر اند که در آفرینش ز یک جوهر اند

چو عضوی به درد آورد روزگار دگر عضو ها را نماند برقرار

از دیدگاه سعدی «جوهر آدمی» از همان آفرینش آدم تا ابد جوهری یگانه است که در تمام بنی آدم (یعنی آدمهای تمام دوران ها = بشر) جای دارد. اگر عضوی (یعنی آدمی) را روزگار به درد می آورد، آدماں دیگر چون جوهر آن عضو به درد آمده را در خود دارند، نیز به درد می آیند. سعدی «جوهر آدمی» را از «آدمی» چیزی کاملاً جدا میداند که در آفرینش در «آدم» حلول کرده است. از دیدگاه سعدی (بینش آمپیریست) همبسته گی اجتماعی آدمها ناشی از زنده گی شان نیست، بل،

ب: نقد بینش آمپیریستی (انقلاب در فلسفه)

تکوین تیوری شناخت مارکسیستی

میپذیرد. مثلاً وقتی مفهوم «اتم» در فیزیک شکل گرفت، از راهی در عرصه شناخت قوانین طبیعت (فیزیک) داخل شد که هیچ گونه رابطه‌ی بی با تکوین واقعی خود اتم نداشت. مفهوم «طبقه» در جامعه‌شناسی و اقتصاد از طریق بررسی شیوه‌های تولید پدیدار گردید و هیچ گونه رابطه‌ی بی با تکوین تاریخی طبقات واقعی در جوامع بشری نداشت.

زمانی که **مارکس** میگوید که تمام روند تولید شناخت (یعنی همان موضوع شناخت) یکسره در عرصه شناخت، در «سر» یا در تفکر روی میدهد به معنای آن نیست که گویا وی در دام «ایدیالیسم شناختی» گیر افتاده باشد؛ منظور از تفکر به هیچ وجه عملکرد کدام «مغزمتعالی» یا «شعور مطلق» نیست که در برابر جهان واقعی (ماده) ایستاده باشد و آن را **بازآفرینی** کند؛ منظور او از تفکر، عملکرد مغز آدمهای جداگانه نیز نیست - با آن که عاملان تفکر همین آدمها باشند؛ **تفکر از دیدگاه مارکس سیستم تاریخی بیست متشکل از یک دستگاه فکری پیوند یافته با واقعیت طبیعی و اجتماعی!** تفکر، در پیوند با شرایط ویژه واقعی (طبیعی و اجتماعی) در یک دوران معین تاریخی، یک «شیوه معین تولید شناخت» است. پس تفکر به حیث «شیوه تولید شناخت» دارای یک **ساختار معین** است که «موضوع شناخت» (مواد اولیه شناخت) را با «وسایل تولید تیوریک موجود» (تیوریه‌ها، اسلوبهای پژوهش، وسایل فنی پژوهش و غیره) و با «روابط موجود تاریخی» (مناسبات اجتماعی، مناسبات ایدئولوژیک - تیوریک) که در بستر آنها روند شناخت صورت میپذیرد، گره میزند. تفکر در دوران **سعدی** و در جامعه‌ی بی که **سعدی** در آن میزیست ساختاری تیولوژیک - ایدئالیستی داشت و به حیث یک «شیوه تولید شناخت»، یک شیوه ایدئولوژیک (غیرعلمی) بود. همبسته‌گی بین آدمها را توسط «وحدت جوهر» که در هنگام خلقت به بشر ارزانی شده است و از بشر یک هستی نوعی (Etre generique) میسازد توضیح میدهد.

هر انسان متفکر جایگاه ویژه خود را در دستگاه کلی فکری دورانش مییابد و به سهم خود در روند کلی شناخت شریک میگردد. پراتیک در دستگاه کلی تفکر یک دوران، در واقعیت امر پراتیک تولید شناخت، یا پراتیک تولید تیوریک است و به حیث یک **واقعیت معین عینی**، با پراتیکهای موجود اقتصادی، سیاسی و ایدئولوژیک پیوند دارد. مواد اولیه یا مواد خام پراتیک تیوریک که همان موضوعات شناخت اند، توسط پراتیکهای موجود اقتصادی، سیاسی و ایدئولوژیک، به طور مستقیم یا غیرمستقیم عرضه میگردند.

پس برای هر پراتیک تیوریک، هر روند شناخت، هر تولید شناخت، قبلاً «مواد اولیه یا مواد خام» (موضوع شناخت) در نظام تفکر موجود در یک مقطع معین تاریخی وجود دارد. هر قدر که در زنده‌گی جوامع به عقب برگردیم، باز هم یک سیستم تفکر را مییابیم که بسته به شرایط اقتصادی، ایدئولوژیک و شناختی آن مقطع مسابلی را مطرح میکند که موضوع شناخت قرار میگیرند. پس «اندیشه» یا سیستم فکری (در بر داشت **مارکس**) یک سیستم **واقعیت** است که با جهان واقعی یک جامعه در یک مقطع معین تاریخ آن پیوند دارد. این سیستم به حیث یک سیستم **اختصاصی** تولید شناخت هم مواد خام (موضوع شناخت) خود را دارد، هم وسایل تولید خود را و هم فرآورده‌های تولید خود را (شناخته‌های جدید) و به حیث سیستم واقعی با تمام سیستمهای دیگر جامعه (اقتصادی، سیاسی، ایدئولوژیک) پیوند دارد.

روند تولید شناخت از دیدگاه **مارکس** سراسر در بستر تفکر یا اندیشه (به مفهومی که در بالا توضیح داده شد) روی میدهد، همان گونه که روند تولید اقتصادی یکسره در بستر اقتصادی جریان مییابد - البته در پیوند با طبیعت و دیگر عرصه‌های زنده‌گی اجتماعی (سیاسی، حقوقی و ایدئولوژیک). پس میتوان پراتیک تیوریک را به حیث کاری تصور کرد که «اندیشه» یا «تفکر» (در مفهومی که در بالا ذکر شد) بالای موضوع خود (مواد خام اولیه = موضوع شناخت) انجام میدهد. میتوان پراتیک تیوریک را به حیث «کار تبدیل

اگر از دیدگاه نقاد به بینش آمپیریستی از شناخت بنگریم، به تناقض جالبی میرسیم. وقتی آمپیریزم «جوهر» را «موضوع شناخت» میبندارد، اعتراف میکند که «موضوع شناخت» تمام «موضوع واقعی» نیست (در بالا دیدیم که موضوع واقعی یا واقعیت به دو بخش جداگانه تقسیم میشود: بخش جوهر و بخش نا جوهر). در تحلیل آمپیریستی دو موضوع کاملاً جداگانه وجود دارند:

۱- «موضوع واقعی» (objet reel) که «خارج از ذهن شناسنده (Sujet) و مستقل از روند شناخت وجود دارد» (به گفته مارکس)؛

۲- «موضوع شناخت» (objet de connaissance) یا «جوهر موضوع واقعی»

تمام اشتباه فلسفه کلاسیک در این بوده است که واژه یا مفهوم «موضوع» (objet) را در مفاهیم «موضوع واقعی» و «موضوع شناخت» یکی پنداشته است. یعنی چنین انگاشته است که چون هر دو «موضوع» (یا شیء یا objet) اند، پس خارج از ذهن شناسنده، در برابر او و مستقل از او وجود دارند. در حالی که چنین نیست. «موضوع واقعی» در خارج از ذهن شناسنده وجود دارد ولی «موضوع شناخت» در خارج از ذهن او وجود ندارد و توسط انتزاع تکوین مییابد. تدوین عقلی این دو موضوع از دو راه کاملاً جداگانه و مختلف صورت میگیرد. «موضوع شناخت» با «موضوع واقعی» تفاوت سرشتی دارد.

اسپینوزا نخستین فیلسوفی بود که در برابر آمپیریزم مستور ایدئالیسم **دکارت** قد علم کرد و اظهار داشت که «موضوع شناخت» یا جوهر یک شیء از شیء نامبرده کاملاً متفاوت است. وی میگفت: نباید «اندیشه دایره» را که «موضوع شناخت» است با خود دایره که یک شیء واقعیست، یکی پنداشت.

مارکس درباره اشتباه **هگل** مبنی بر یکی پنداشتن «موضوع واقعی» با «موضوع شناخت» و یکی پنداشتن «روند واقعی» با «روند شناخت» چنین مینویسد: «**هگل** در دام این پندار واهی افتاد که گویا واقعیت، نتیجه تفکر است، تفکری که با تعمق و حرکت خود، حرکت واقعیت را میسازد، در حالی که اسلوبی که امکان گذار از مجرد به مشخص را میدهد، شیوه بیست که از طریق آن، تفکر واقعیت را از خود میسازد و آن را به شکل «مشخص ذهنی» بازآفرینی میکند.»*** (ترجمه از ماست). این اشتباه که **هگل** به آن شکل یک ایدئالیسم مطلق را داد، در اصل، با اشتباه آمپیریزم فرق نمیکند، **مارکس** در برابر این اشتباهها از دوگانه‌گی و جدا بودن «موضوع واقعی» و «موضوع شناخت» دفاع میکند: موضوع واقعی (یا «مشخص واقعی» یا «کلیت واقعی») «برون از سر» (kopf) به طور مستقل، هم پیش از وقوع شناخت آن و هم بعد از وقوع شناخت وجود دارد»، در حالی که «موضوع شناخت» یک فرآورده یا یک تولید تفکر است که موضوع واقعی را به شکل «مشخص اندیشه» (Gedankenkonkretum) یا «کلیت اندیشه» (Gdeankentotalitat) یعنی به شکل «شیء اندیشه» یا «موضوع اندیشه» بازآفرینی میکند.

مارکس به این تفکیک بین «موضوع واقعی» و «موضوع شناخت» بسنده نکرده، بل نشان میدهد که روند تولید هر کدام آنها، روندهای جداگانه اند. روند تولید یک شیء واقعی یا یک موضوع واقعی (مثلاً تشکیل یک طبقه، یک ملت و غیره) یکسره در داخل واقعیت بر اساس دگرگونیهای مرتب و پی در پی تاریخی (تکوین تاریخی) رخ میدهد. در حالی که روند تولید موضوع شناخت (در این جا مفهوم «ملت»، مفهوم «طبقه» و غیره) یکسره در عرصه شناخت بر اساس یک نظم کاملاً جداگانه مفاهیم و مقولاتی که مراحل مختلف و تشکل تاریخی یک موضوع واقعی را در عرصه شناخت بازآفرینی میکنند (یعنی نظم منطقی یا تکوین منطقی) صورت

تفکر مستقیماً در برابر یک موضوع ناب شناخت (جوهر) که با موضوع واقعی (واقعیت بیرونی) یکی باشد قرار گیرد، بل، در مبتدی ترین جوامع انسانی، دریافت حسی با پندار ایدئولوژیک و فنون کار تولید درآمیخته است که در نتیجه بستر فکری برای عرضه کردن مواد اولیه شناخت به وجود آمده است.

شاید پرسشی مطرح گردد که مثلاً فردی از جوامع اولیه در برابر یک واقعیت کاملاً تازه چگونه واکنشی از خود نشان میداد؟ مگر او در برابر یک موضوع ناب شناخت که قبلاً در دستگاه فکری وجود نداشت، قرار نمیگرفت؟ خیر! فرد نامبرده پس از دریافت حسی از واقعیت کاملاً تازه (از طریق چشم، دست، گوش و غیره) به تدوین یک پنداشت کلی از واقعیت نامبرده میپردازد و آن را در نظام فکری خود که عمدتاً از پندارها (Intuition) و تصورات (Representation) ترکیب یافته است، داخل میسازد. تلاش وی برای درک واقعیت نامبرده از طریق حواس کاملاً زندانی دریافت فیزیولوژیک و حسی میماند. تنها انکشاف مستمر نظام فکری مبتنی بر پندارها و تصورات همراه با انکشاف پراتیک تولید اقتصادی، راه را برای شناخت عقلی یا معرفت باز کرد. نخستین روندهای تولید شناخت بر بنیاد مواد اولیه بی که در اختیار داشت (همان پندارها و تصورات)، صورت پذیرفتند. یادآور شویم که شناخت یعنی دستیافتن به ماهیت اساسی اشیا و پدیدهها، در حالی که حواس با ظواهر اشیا و پدیدهها سر و کار دارند

کردن (Verarbeitung) پندارها intuition = Anschauung و تصورات (Representation = Vorstellung) به مفاهیم (Concepts = in Begriffe) تعریف کرد. (همان اثر، ص ۱۶۶)

از همان بدو پیدایی جوامع انسانی، موضوع شناخت، آمیزه بی بوده است از

دریافتهای حسی (از طریق حواس پنجگانه: بینایی، شنوایی و غیره)، پندارهای ایدئولوژیک و عملیه های فنی در پراتیک تولید مادی. همراه با انکشاف جوامع، نظام تفکر نیز انکشاف یافته است و بدین گونه مواد اولیه روند تولید شناخت پیوسته دگرگون گردیده است؛ مواد اولیه بی که **ارسطو** بالای آنها کار کرد، با مواد اولیه بی که **نیوتون** و **گالیله** و **انشتاین** بالای آنها کار کردند، کاملاً متفاوت اند. متفاوت بودن مواد اولیه روند شناخت، (موضوع شناخت) خود جزئی از متفاوت بودن شرایط کلی تولید شناخت از یک دوره تاریخی نسبت به دوره دیگر تاریخیست. به هر پیمانیه بی که شناخت گسترش و عمق مییابد، به همان پیمانیه مواد اولیه شناخت، مدرن تر و غنی تر میگردند. مثلاً مواد اولیه علوم انکشاف یافته (شیمی، فیزیک، بیولوژی، اقتصاد سیاسی و غیره) با دریافتهای حسی و پندارهای جوامع اولیه غیرقابل مقایسه اند.

بدین گونه مواد اولیه تولید شناخت یعنی همان موضوع کار شناختی پیوسته در تغییر است ولی هر قدر هم به عقب برگردیم، هیچ گاهی چنین واقع نشده است که

۲- نتایج

احزاب کمونیستی دیروز) آشکارا یا پنهانی وجود «عقل» را پذیرفته اند. خردگرایی یا اصالت عقل (راسیونالیسم) در فلسفه «عصر روشنگری اروپا» - که **هگل** به آن شکل منسجم انکشاف مفهوم (Concept) را داد- در واقعیت امر یک برداشت ایدئولوژیک از «عقل» و سرگذشت آن است.

از دیدگاه «اصالت عقل» روزی فرا خواهد رسید که «خرد» راز هستی را کشف خواهد کرد و رسالت بشر که کشف این راز تلقی میگردد به سر خواهد رسید. اما بررسی نقادانه تاریخ شناخت، آن گونه که در بالا توضیح داده شد، به تمام این «راز بازیهای» مذهبی و ایدئولوژیک مهر پایانی میزند. تاریخ شناخت از مراحل گاه مستمر و گاه با گسست تشکیل شده است. هر دستاورد جدید معرفتی به حیث سنگپایه جدید برای دستیابی به شناختههای جدید بوده است، یعنی شناخت (معرفت) پیامد یک روند تولید است، نی «انعکاس آینه وار» هستی در ذهن عامل شناسنده (سوژه (Sujet)). تولید شناخت، بسته به شرایط تاریخی بی که در آن قرار دارد، یا شکل ایدئولوژیک را میگیرد یا به صورت یک علم تبارز میکند. تاریخ شناخت نشان میدهد که ایدئولوژیها کهن تر از علوم اند. علوم اولیه خود را ناگزیر در بستر ایدئولوژیها یافته اند. چنین است راز تداوم ایدئولوژیها در داخل برخی از علوم. گسست بین شناخت علمی و شناخت ایدئولوژیک تا جایی پیش میرود که بالاخر، خود تاریخ ایدئولوژیها و چگونه گی عملکرد آنها مورد مطالعه علوم قرار میگیرند و به حیث «مواد اولیه و خام» در روند تولید شناخت (این بار شناخت علمی، نی ایدئولوژیک) داخل میگردند

«موضوع شناخت» با «موضوع واقعی» یکی نیست. پراتیک تیوریک یا روند تولید شناختههای مشخص در عرصه «نظام فکری» (یا به طور کل «اندیشه» یا «تفکر») در پیوند با طبیعت دیگر پراتیکها (اقتصادی، سیاسی) جریان مییابد. این نظام فکری به حیث یک واقعیت تاریخی در خارج از ذهن این یا آن فرد وجود دارد ولی همزمان تمام انسانهای همان مقطع تاریخی، عاملان کارکرد آن اند.

در جریان روند شناخت، «مفاهیم» و رابطه بین «مفاهیم» تولید میشوند که واقعیتهای برون از نظام فکری را در نظام فکری (یا همان «اندیشه» و «تفکر»، به مفهومی که در بالا آمده است) بازآفرینی میکنند. این بازآفرینی نی از طریق «انتزاع آمپیریستی» (که موضوع شناخت را در خود موضوع واقعی مضمیر می انگارد) بل از طریق «پراتیک تیوریک» (عمدتاً پراتیک علمی) که مواد خام اولیه خود را (یعنی «موضوع شناخت» را) در نظام فکری موجود دارد، صورت میپذیرد.

از تحلیل نقادانه روش آمپیریستی شناخت درمیابیم که مطرح کردن وجود «عقل محض» یا «خرد ناب» که گویا از پیدایی انسان تا ابد در تعالی و تکامل مستمر است و روز به روز از ویژه گیهای جدید تر و چهره های غنی تر خود نقاب بر میدارد، یک پندار واهی بیش نیست. هیچ گونه «عقل محض» یا «خردنایی» وجود ندارد که در برابر «واقعیت مادی» مثل آینه بی قرار داشته باشد و ماده را از طریق مغز انسانها «بازتاب» دهد. هم ایدئالیسم (که در واقعیت امر چیزی جز یک آمپیریسم نیست) و هم ماتریالیسم ساده لوحانه (به شمول ماتریالیسم درسنامه های بسیاری از

۴- نمونه بی از تحلیل تیوریک

های مختلف تولید، در جوامع مختلف، اشکال یا صورتهای مشخص را به خود گرفته اند. در این آغاز تحلیل، ما با اشکال مشخص تولید (همان دوره های اقتصادی چون فیودالیسم، سرمایه داری و غیره) کاری نداریم. مولد را داریم که در برابر وسایل تولید قرار دارد.

از **آمیزش** این دو یعنی از **آمیزش نیروی کار (مولد)** با **وسایل تولید**، روندی روی میدهد که به تولید یک محصول یا فرآورده می انجامد. این روند را «**روند تولید**» نام نهاده اند. «روند تولید» وجود قبلی نیروی کار (مولد) و وسایل تولید را مفروض

برای روشن شدن نحوه پرداخت تحلیل تیوریک در چوکات جهانبینی علمی، یکی از بخشهای زنده گی اجتماعی را در وجود روند تولید نیازمندبهای جامعه، مورد بررسی قرار میدهم.

تولید در تمام جوامع بشری دو رکن بنیادی داشته است:

۱- مولد یا دارنده نیروی کار،

۲- وسایل تولید.

این دو رکن در کلی ترین ابعادشان مطرح گردیده اند، یعنی به جز مفهوم "نیروی کار" و مفهوم "وسایل تولید" هیچ گونه تعیین دیگری ندارند. این دو کلی در دوره

نیازمند هیچ گونه عامل و فاکتور غیراقتصادی برای عملکرد خود نیست. **هر عنصر**

دیگری که وارد این روند شود، ناگزیر غیراقتصادیست!!

کلید درک تمام تاریخ فیودالیسم، زمینداری و آنچه شیوه تولید آسیایی نام گرفته است، در همین حکم نهفته است.

روند آغازین تولید زراعتی تنها مولد (دهقان) را در برابر وسایل تولید (زمین و ابزار کار) قرار میداد. **مالکیت** به حیث یک عنصر **غیراقتصادی** مشمول فرضیات منطقی این روند نبود. زمین به تمام مولدان تعلق داشت. در آغاز مولدان بر اساس پیوندهای خونی و تباری بر زمین واحدی کار میکردند. ابزار کار و زمین به "جمعیت" مولدان تعلق داشتند. پس فرآورده تولید، ناگزیر به جمعیت نامبرده تعلق میگرفت، چون هیچ گونه پدیده‌ی بی به نام مالکیت در روند تولید وجود نداشت. حتی همین که بگوییم در آن دوران «مالکیت دسته جمعی» بر وسایل تولید حکمفرما بود، یک حکم قیاسی مابعد واقع (*a posteriori*) کرده ایم چون وجود مالکیت را فرض کرده ایم.

در جامعه‌ی بی که مولدان به طور گروهی با وسایل تولید پیوند میبایند و از فرآورده‌های روند تولید به گونه‌ی گروهی بهره‌ور میگردند، نمیتوان زمینه‌ی برای کاربست مفهوم "مالکیت" یافت.

در چنین جامعه‌ی بی که در آن صرف مولدان و وسایل تولید وجود دارند، هیچ گونه مالکیتی ممکن نیست، نی خصوصی، نی اشتراکی! مفهوم "مالکیت اشتراکی"، بعد از پدیداری "مالکیت خصوصی" بر وسایل تولید، برای نشان دادن تقابل بین این دو نوع مالکیت و ممکن جلوه دادن "مالکیت اشتراکی" در جامعه فاقد طبقات، در تیوری اقتصادسیاسی تکوین یافت.

اساسی ترین نکته‌ی بی که در تحلیل تیوریک ما نهفته است؛ این امر است که «مالکیت **بر زمین**» برون از رابطه «**دهقان با زمین**» یعنی خارج از «**روند تولید**» وارد صحنه اجتماع گردید؛ تصاحب بخشی از فرآورده‌های تولید (بهره مالکانه) یا تصاحب بخشی از وسایل تولید و تبدیل دهقانان به مزدوران (مالکیت بر زمین) یا تصاحب بخشی از نیروهای مولد (برده داری) **یک پیامد دارند و آن تصاحب بخشی از نیروی کار مولدان است. نام این تصاحب را استثمار گذاشته اند.** پس استثمار، برعکس

پندارهای ایدئولوژیک، پدیده‌ی بیست که **خارج از روند تولید، به وسیله زور** (که در مفهوم مالکیت، شکل حقوقی را به خود میگیرد و آن را توسط سندی به نام «قباله»! هویت دیوانی میبخشد) بر اجتماع مولدان تحمیل میگردد. دولت، تداوم همان زورگویی آغازین است که باید مالکیت را بر اجتماع مولدان تحمیل کند. اگر بخواهیم استثمار را از صحنه اجتماع دور کنیم، ناگزیر باید چپاول **نیروی کار** (که شکل ویژه آن مالکیت بر وسایل تولید است) را متوقف بسازیم و برای متوقف ساختن این چپاول، ناگزیر باید دولت را مضمحل بسازیم.

در این تحلیل به ساده‌گی درمیابیم که رفع بهره‌کشی در شیوه‌های تولید مبتنی بر مالکیت خصوصی بر وسایل تولید یا تصاحب بخشی از نیروی کار جامعه از طریق داشتن قباله‌ها (در این جا آشکارا میبینیم که قباله یعنی بخشی از نیروی دولت؛ قباله یعنی زور که صورت فریبای حقوقی به خود گرفته است) مستلزم یک خیزش سیاسی - اجتماعیست که با اعمال زور (قهر آمیز یا مسالمت آمیز) بر تصاحب تاریخی مالکان پایان بخشید.

چنین است نمونه‌ی بی از تحلیل تیوریک.

عظمت پرداختهای تیوریک نویسنده سرمایه در ژرفکای دیالکتیکی اوست که مفاهیم را در پیوند با هم به تحلیل میگیرد. پیوند مولد با وسایل تولید کلید درک استثمار را به دست میدهد. پیوند زمان، مکان، ماده، کلید درک عام ترین قوانین طبیعت را پیش روی ما میگذارد. خلاصه تمامی مفاهیم و مقولات ماتریالیسم دیالکتیکی و تاریخی "روابط" یا "همپیوندهایند".

درک جهانی علمی، مستلزم درک همین امر است. بدون تفکر روابط یا پیوندها، تفکر علمی تیوریک مقدور نیست. جوهر موضوع را در درون موضوع جستجو کردن، آمپیریزم است،

ایدیالیسم است و پرداخت غیرعلمیست. **جوهر یعنی رابطه!**

میدارد. هم از نگاه زمانی و هم از نگاه منطقی باید نیروی کار و وسایل تولید وجود داشته باشند تا از آمیزش آنها «روند تولید» شکل گیرد. اما نیروی کار به تنهایی، بدون وسایل تولید و بدون روند تولید، نیروی کار نیست بل نیروی بیست که در جسم و دماغ مولد مستقیم ذخیره گردیده است و میشود آن را در راههای گوناگون دیگر به مصرف رسانید. نیروی نامبرده زمانی به «نیروی کار» تبدیل میگردد که مشمول روند تولید گردد. به همین گونه وسایل تولید (مثلاً زمین یا ماشین) به تنهایی آشیایی اند که تنها در روند تولید یعنی در آمیزش با نیروی کار، خصلت وسایل تولید را کسب میکنند. زمین تا زمانی که روی آن کشت صورت نگیرد، وسیله تولید نیست! در این اولین پله تحلیل درمیابیم که خصلت نیروی کار یا مولد در خود نیروی کار یا خود مولد نیست؛ خصلت وسیله تولید در خود وسیله تولید نیست. هر دو، آمیزش و پیوندشان را برای حصول چنین خصلتهایی، فرض میدارند. آمیزش مولد با وسیله تولید تعیین کننده سرشت یا ماهیت هر کدام آنهاست. پس میبینیم که برخلاف آمپیریزم که سرشت یک موضوع را در درون آن میجست، سرشت یک موضوع در پیوند با آمیزش یا رابطه آن موضوع با بیرون از آن نهفته است. (البته نباید در دام این سوءفاهم افتاد که گویا «سرشت زمین» در جای دیگر وجود دارد. ما از سرشت زمین به حیث یک شی یا یک موضوع حرف نمیزنیم. ما از «سرشت وسیله تولید» حرف میزنیم که به صورت زمین تبارز میکند. وسیله تولید محتوا است و زمین، صورت، یا فورم) به نخستین انقلاب فلسفی در تحلیل علمی برمیخوریم. سرشت یا جوهر یک موضوع یا یک شی در پیوند، آمیزش یا رابطه اش با شی یا موضوع دیگر است. سرشت مولد، در آمیزشش با وسایل تولید است و سرشت وسایل تولید در پیوندش با نیروی کار یا مولد. پس نمیشود مولد را جداگانه اندیشید و وسایل تولید را جداگانه؛ چون به طور جداگانه فاقد سرشت اند. برای شناختن هر کدام آنها، ناگزیریم آنها را در پیوندشان ببیندیشیم. این دریافت، سنگاپایه تفکر دیالکتیکیست. یعنی پیوند بین اشیا (منظور از اشیا همان موضوعات اند که مورد شناخت قرار میگیرند نی اشیا واقعی چون زمین و ماشین و غیره)، سازنده سرشت و ماهیت اشیا است. از همین جاست که مارکس در برنهاده ششم درباره فوئرباخ میگفت: «سرشت انسان، یعنی مجموع روابط اجتماعی». (من به جای روابط اجتماعی ترکیب «پیوندهای اجتماعی» را ترجیح میدهم؛ چون تفکر دیالکتیکی را روشن تر تبارز میدهد). برعکس آنچه سعدی می انگاشت که سرشت یا جوهر آدمی به طور جداگانه در هر کدام از آدمها نهفته است و از روز ازل در آنها حلول کرده است!

برگردیم به آغاز: یک جفت از عناصر اولیه را داریم:

(۱) - نیروی کار یا مولد <--> (۲) - وسایل تولید

در همین آغاز متوجه میشویم که آمیزش این دو رکن (یا فاکتور) به هیچ وجه نیازمند کدام فاکتور دیگری نیست تا "روند تولید" را بسازد. **پروسه اقتصادی یا روند تولیدی** با همین دو عنصر روی میدهد و میشود آن را از نگاه تیوریک بسنده تلقی کرد.

مفاهیم "مولد" و "وسایل تولید" عام ترین و مجردترین مفاهیم اقتصادی اند که از آمیزش آنها مفهوم دیگری به نام "روند تولید" ساخته میشود.

حال ساحة تحلیل عام تیوریک مان را کمی معین تر میسازیم. بر مفهوم کلی "وسایل تولید"، حصری وارد نمیکنیم (یعنی آن را با یک تعین محصور میسازیم): از شمار تمام وسایل تولید، تنها زمین را برمیگزینیم و تحلیل مان را به طور "مشخص" روی زمین متمرکز میسازیم. مشخص به خاطر آن گفتیم که از مفهوم کلی وسایل تولید، مفهوم "مشخص" زمین را برگزیدیم و دیگر وسایل تولید را (ماشین و غیره) را کنار گذاشتیم. البته نباید از نظر دور داشت که این مفهوم "مشخص"، خود یک مفهوم کلیست. تمام زمینهایی را در بر میگیرد که به حیث وسیله تولید مورد استفاده و بهره جویی قرار میگیرند. فارمول قبلی ما به این گونه در می آید:

مولد <--> زمین + ابزار کار (= وسایل تولید)

در این فارمول مولد را که مفهوم کلیست، با مفهوم کمتر کلی به نام "دهقان" تعویض میکنیم. در این صورت، روند تولید بین نیروی کار دهقان و زمین جریان مییابد. همین روند تولید به حیث روند اساسی اقتصادی، یک روند کامل است و

*- این بخش وسیعاً از دایرة المعارف یونیورسالیس encyclopaedia universalis (به فرانسه یی) اقتباس شده است. به واژه concept در آن دایرة المعارف رجوع شود.

** - این بخش بر بنیاد تحلیل لویی آلتوسر در مقدمه کتاب پُراوارة «خوانش سرمایه» Lire le Capital نگارش یافته است.

*** - Contribution à l' Economie Politique, P 165 رساله در باب اقتصاد سیاسی.

د افغانستان آینده غورځنگ پیغام

لندن، ۱۲-۶-۲۰۰۶

د ملي دريځ گوند مشر ښاغلی جانبدار او ټولو اغلو او ښاغلو!

د هېواد او هېوادوالو يو هسي نازغور اکرېکر زموږ د هېوادپالو او وگړپالو روښاندانو او چيپانو مخي ته دا دننه او پازه ږدي چې يو ځل بيا سره پريوه يوازېني گډ مورچل راټول شو او ژغوروازی ته يې ور ودانگو. هرگوره، هغه ورځچاري چې د خپلو ځاني او گروهيزو گټو، دولتي ځوکيو او پوريو له ننگېدنې سره يې د اوسنی ناسپېڅلي اړي تړي او ټلوالې له لاري د چپي غورځنگ پټ و پرستيز خورا زيانمن کړ، نور نه د بي امانه سپېڅلي پرگنيزي ژوند جگړي جوگه دي او نه ورباندي د کاروزيار پرگني تر دي زياتي غولېدای شي.

زه پرخپل وار داروند مخکين غورځنگ د يوه استازی په توگه د دغې تاريخي غونډې گډو وگړپالو برخوالو ته دا زېري ورکوم چې ډېري نژدي راتلونکي ته به دغه وتلی غورځنگ چې څه مهال له مخه د اروپا په حقوقي ځانگو کې د يوه دېموکراتيک او پرمختللي سازمان په توگه درج شوی، او په گرده اروپايي ټولنه کې يې د کارندويي رسمي جواز ترلاسه کړی، په نژدي راتلونکي کې يوه ستر افغاني چپي گوند ته لورتيبا ومومي. په دي توگه هيله ده، مور او تاسي ټول يې د خپل گران هېواد دننه د اړوندي بنسټوالي سراسري کنکري برخوال اوسو!

زه په داسي ترڅ کې چې ((د افغانستان آینده نهضت)) او ((ملي دريځ گوند)) تر منځ دوستانه اړيکي لور ارزوم، گران او منلي جانبدار او ورسره ټولو ملگروته د ملگري دوکتور نايبي او خان له خوا ننی وياړلي کالورځ مرغه ښه وایم.

د کډو ملي او انساني هاندو هڅو د رښتيايني په هيله!

ستاسي هم مورچلی او خواخوږی ملگری زیار

زما لپاره د ښيار خبره ده چې ستاسي د گوندي کاليزي په دي پرتمينه غونډه کې برخه اخلم او د خپل اړوند سياسي سازمان ((د افغانستان آینده غورځنگ)) پیغام درته وړاندې کوم.

زه دا سار غنيمت بولم چې به نړيواله او بيا هېوادواله کچه د مارکسپستي غورځنگ د بد پايي دولتي زورواکی له وړانو کنډوالو څخه لسيزه نيمه را وروسته يو نوی چپي غورځنگ سر را هسکوي، هغه هم تړي په را ولاړي شوي جلاوطني کې د يو شمېر رښتينو افغان مينو او انسان دوستو هېوادوالو له خوا د بېلابېلو لويو او وړو ډلو ټپلو په ښو او نومونو.

زموږ ډېري چوپه خوله هېوادوال او لېبيا د کاروزيار پرگني په تېره يوه نيمه لسيزه کې دي پايې ته رسېدلي چې د اوسنی توري - سپيني ناسپېڅلي ټلوالې له ښکېلاک و زېښاکهد ژغوروازی لپاره له چيپانو او بيا يو يوازېني چپي مخکين گوند پرته بله اسره نه لري. هغوی دا دومره مهال په غړولو سترگو او رسا غورونو د توري ارتجاع ناخوالي پوره وازمايلي او وزغملې او دادی، له نيمې لسيزي راهيسې ورته د سپني هغې د بيارغاونې او دموکراسی ډنډوري وهل کيږي، بي له دي چې په کرن کې کوم درد ودرمل کړی، يا يې لرتلرله راتلونکي ته هيله من کړي هومره اوسي!

هغو دوستانو ته به چې په دي وروستيو کې د هېواد پر لينده کتنه بريالي شوي، او له نژدي يې له وگړو سره اړيکي نيولي دي، دا پوره په ډاگه شوي وي چې د نړيواکي ((گلوباليزم)) د نويو ښکېلاکگرانه او زېښاکگرانه لوڅو پوڅو او انگرزو تر چتر لاندي يې د آزاد بازار او ځانگړي پانگوني، هغه هم يوازي په ناتوليدي برخه کې اقتصادي ستونزي او تنگسي څنگه ورځ پر ورځ زياتيږي او بيا ورسره د توليزي بي امنی تر څنگه پرله پسي راتوکېدونې سازمانې ((مافيایي)) جنايتونه، ژوندوژواک د بېوزلی تر ټولي نور هم پسي ور اړوي!

نامه يی از جاويد مياخيل

رفیق گرامی،

نخست از همه ميخواهم، پایه گذاری نهضت آينده افغانستان و گشايش ويب سايت را برای تان تبریک گويم. با آن که ويب سايت کمی ديرتر گشايش يافت، ولی چنانچه گویند، دير رسيدن بهتر است از نرسيدن!

من خود را افغانی با اندیشه های چپ گرا در مييابم. افغانستان را ۱۳ سال پيش، زمانی ترک گفتم که جهاديهاي جنايتکار به سر قدرت آمدند. جوانی بودم که دلم برای وطن و حزب وطن ميتپيد. در اين سالهای زنده گی جلاي وطن پيوسته قدرت گرفتن دوباره چپيها را در افغانستان به خواب ميديدم. اگر ما عليه عقبگرايان و جهاديان جنايتکار نجنگيم، ديگر کی بجنگد!

اميدوارم، که یکجا با شما و ديگر افغانهای فداکار از جنايتکاران رهایی يابيم و بتوانيم، یک افغانستان مردمگراي واقعي و شگوفان را اعمار نماييم.

من علاقه دارم تا جزیی از نهضت شما شده، در مبارزه با شما سهيم گردم. من از پوهنتون گوتنبرگ سويدن ماستر - دکتری دارم و ميتوانم، از هرکاری مورد نیاز شما به در آيم.

من از پذيرفته شدنم در اين نهضت بر خود خواهم باليد.

با تمنيات والا جاويد مياخيل

زنده باد سوسيا ليزم

ښاغلی سپېڅلی دوست،

د کډو هيلو تر غبرگون وروسته !

تاسي ته به هم د يوه درېدلي ژمن لوستونکي په توگه څه نا څه څرگنده شوې وي چې دغه مهالنی د ټولو هېواد مينو او بيا چيپانو لپاره د رښتينو پرمختللو او چانلو مارکسپستي اندونو او ارونو يوازېني سرچينه ده او له همغې لومړنی گڼي يې تراوسه دا څه له پاسه پېنځه کاله د کروني يانقاد مارکسپزم له ليدتوگي سره هغه گډو تېروتنو، په تېره هغو ناخوالو او بخولو ته گوته نيولي چې د ا. خ. د. گ. يوي څرگندي ډلي له ارتجاعي تړينو مذهبي- سېکټارېستي ډلو ټپلو سره يوه ناولی او ناسپېڅلي ټلواله جوړه کړه. دغه ډله، نه يوازي د نيمې پېړی افغاني چپي غورځنگ د راپرځېدنې پړه پر غاړه لري، بلکې د هغو ټولو کورنيو جنگ جگړو، مرگ و ژوبلو، وړانيو او ويجاړيو لومړی درجه مسئوله ده چې يوه بدترينه پايله يې اوسنی بشپړه امپريالېستي - جهادي ټلواله او ولکه ده.

د بېلگي په توگه تاسي کولای شئ، د نهضت د مشر دوکتور نايبي د پرسون سراسري کنفرانس ټوله وينا، يا لرتلرله «تصفيه حساب سازمانی - سياسي» برخه تر کنتي تېره کړئ (۲۳ او ۲۴ گڼه، ۱- ۲ مخ] او همداراز په ورتېره گڼه کې زما يوه لنډه ليکنه هم د يادوني وړ ده.

هيله ده، تردې وروسته موهم په خپلو نورو گټورو ليکونو او وړانديزونو و پاسلئ!

په بشپړه افغاني- انساني مينه ستاسي خواخوږی زیار

آینة عبرت

جامعه را به حالت غیرفعال و پذیرنده (هرچه پیش آمد خوش آمد) نگه میدارد، همین طور مشکلات ما آن نیست که این قدر به منفعت خود می اندیشیم، مشکل این است که در حقیقت به دنبال منافع خود نیستیم زیرا شناختن هوشمندانه منفعت شخصی محتاج به درجه یی از پخته گی و رسیده گی دارد باید هنوز آرزومند آن باشیمهمه میدانیم که نسل کنونی افغانها با یک آزمایش بزرگ تاریخی رو به روست که باید از خود دوراندیشی، خردمندی و مردانه گی خاصی نشان دهد. آنهايي که دست خود را از افغانستان شسته اند و دل به سرزمینهای دیگر بسته اند باید متوجه شهامت خود باشند که کجا از کف شان رفته است، آنهايي که در ویرانه میهن به دنبال گنج شخصی خود میگردند و به سرنوشت مردم اعتنا ندارند دنیای خود را بیش از اندازه کوچک گرفته اند. آنهايي که فکر میکنند فرصت تاریخی برای آنها و تنها برای آنها پیش آمده است اشتباه میکنند. افغانستان آینده را باید با شرکت گروههای بیشتر مردم بر پایه توافق هرچه وسیعتر ساخت، هیچ گروه سیاسی یا مکتب فکری آن تسلط بر افغانستان را ندارد که بتواند گلیم خودش را از توفان بیرون ببرد چه رسد به کشتی ملت. با قبول مسؤولیت فردی و ملی خود، چه برای گذشته و چه برای آینده ارزشهای یکدیگر را بهتر خواهیم شناخت و برخوردار از گذشت بیشتر در برابر همدیگر خواهیم بود و کمتر کسی از قله یی خطانپذیری بر دیگران خواهد دید، قضاوتهای ما واقعگراتر خواهد شد، وقتی همه حق را به جانب خود ندانیم دید مثبت تر و انسانی تری خواهیم یافت که از هرچیز بیشتر به آن نیازمندیم. نمیتوان پذیرفت که هرکس بخشی از تاریخ ما را مال خود بداند و بقیه را نفی کند. تاریخی که برای نسل کنونی زنده است مربوط به همه ماست، همه گی در ساختن آن سهمی داشته اند و یا از آن برخوردار شده اند، هرکس در جای خود، همه کم و بیش در نفع و ضرر، در سود و زیان شریک بوده ایم. به جای محکوم کردن تاریخ خود باید آن را نقادی کنیم و بهترین عناصر آن را، هرچه که سازنده و ماندنیست بگیریم و در ساختن آینده خود به کار بریم. این کاریست که همه ملت‌های پیشرفته کرده اند و میکنند. آنها تاریخ خود را میان احزاب و گروهها تقسیم نمیکند، هرکس مدعی دوره یی و منکر دوره های دیگر نمیشود.

برای نقادی و ارزیابی تاریخ خود باید از عادت سیاه و سفید دیدن امور و رویدادها بپرهیزیم و عناصر نیک و بد را در هر دوره بازشناخته و از قضاوت قبلی و پیشداوری ابا ورزیم و با آن هرچیز را خوب و یا بد بنیمیم.

قضاوت ما هرچه باشد، هر مرحله تاریخ اخیر ما نشان نیک و بد خود را بر زنده گی ما و نسلهای پس از ما نهاده است و خواهد نهاد.

در دهه های واپسین سده بیستم افغانها در شور بی اختیار خود برای کینه جویی نمیدیدند که خود را در اختیار نیروهایی قرار داده اند که از اعماق سیاه جامعه برخاسته بودند و قدرت خود را از نادانی و توحش میگرفتند، برضد استبداد و بیعدالتی اعتراض میکردند ولی فرمانبر چشم و گوش بسته آنها بودند که جهادشان برضد پیشرفت و دانش و فرهنگ و برضد جهان امروز و انسان نوین بود، آنها آوای وحش را در انقلاب خود نشنیدند.

سودی ندارد که کسی بکوشد گناه این ناکامیها را به گردن دیگران بیندازد و یا این که پیروزیها و شکستهای هر دوره مورد نظر خود باشد، ظرفیت جامعه افغانی از عهده بیش از آن برنیامده است، برای افرادی بحث درباره هریک از دوره ها رنگ شخصی دارد میکوشند با نفی یک و دعوی میراث برای دیگری مقاصد خود را پیش ببرند، بخشی از تاریخ را مال خود و بقیه را نفی نموده به حساب نمی آورند. تاریخی که برای نسل کنونی زنده است و مربوط به همه میباشد که نشان نیک و بد خود را بر زنده گی ما و نسلهای پس از ما نهاده و مینهد- بهتر است که تاریخ خود را از حالت بیش از حد سیاسی شده و شخصی جدا نموده آن را چنان که هست یعنی مربوط به همه ببینیم، بدین ترتیب بسیار آسان تر خواهد بود که حوادث و اشخاص در دورنمای مناسب قرار گیرند و اهمیت آنها در تاریخ و سرنوشت افغانستان شناخته تر گردد.

در اوضاع و احوال بغرنج و گاه یأس آور کنونی، آرمان یک افغانستان دموکراتیک و پیشرفته و دارای توانایی دفاع از حقوق خود و جامعه عادلانه ممکن است بیش از اندازه آرمانی جلوه کند! مصالح علیای کشور و منافع ملی را از دستبرد بیگانه گان دور نگهداشتن، کشاکشهای اجتماعی و مبارزات منافع مختلف را در چارچوب قانون و عدالت مهار کردن، کینه های شخصی و گروهی را به فراموشی سپردن و وحدت ملی را بار دیگر بازگرداندن و گرایشهای افراطی را رام کردن و از لغزیدن کشور به دیکتاتوری و تسلط یک گروه آژمند و ناسالم جلوگیری کردن وظایفی اند که از هر جهت هوشیاری و فداکاری میخواهد، از آن جا که هیچ برنامه عمل و اصول عقایدی در برابر انحراف و فساد، افراط و کوته بینی، غلبه امیال پست تر بر منطق عالی تر تضمین نشده است، هیچ ضمانت ذاتی و ساخته شده در خود، در کار نیست زیرا مردم هستند که سرنوشت برنامه ها و عقاید را تعیین میکنند، **جز توانمندی**

جنبشی که نه تنها نارساییهای موجود را رفع نماید بل که افغانستان فردا را شکل بدهد به چیزی نمیتوان امیدوار بود.

تاریخ ما از درسهای فراوان فرا نگرفته مملو میباشد، ما بارها در ناتوانی خود برای همزیستی سالم با یکدیگر و حکومت کردن درست بر خود، میدان را به بیگانه گان سپرده ایم، تقریباً همیشه مغلوب فساد حکومت شده ایم، در اوضاع و احوالی که با اندک تلاش و پایداری میتوانستیم از زیاده روی صاحبان قدرت جلوگیری کنیم نرمی و سازش نشان داده ایم و هنگامی که زیاده رویها از حد گذشته است حاضر بوده ایم خود را از چاله به چاه اندازیم، از هر مدعی دروغین، حتی از بیگانه آژمند خونخوار استقبال کرده ایم، هرگاه امیدی اگر باشد در ظهور یک نسل افغان هابیبست که گذشته کشور خود را میشناسند، محدودیتهای فرهنگ سیاسی افغانستان را تشخیص میدهند و با این درک و آگاهی، اراده ساختن یک جامعه آزاد و عادلانه و پیشرفته را در سر میپورراندند، نه آنها که میخواهند به هر ترتیب بازگردند و بقیه آنچه را هم که مانده است به خارج ببرند، نه آنها که مرز زنده گی در تنگدستی غربت را چشیده اند و تصمیم دارند از هر فرصتی که دست دهد برای بارستن و گریز استفاده کنند، نه آنها که به نام یک آرمان (نامش دموکراسی باشد یا اسلام یا عدالت اجتماعی) کمر به نابودی هرکس و هرگروه دیگری که در برابر باشد بسته اند.

آینده افغانستان به مثابه سرزمینی که بتوان در آن زیست و بتوان مرزهایش را نگه داشت و به آینده گان سپرد، آنچه گذشته گان ما با همه کمی و کاستیهای شان کرده اند و ما بیم آن میرویم که نتوانیم به آنهايي بسته گی دارد که امید خود را به افغانستان و آینده آن از دست نداده اند، به آنهايي که در دوزخ جنگهای خانمانسوز و وحشیگریهای بی مانند تاب آوردند و آبدیده شده اند، به آنها که از سالهای زنده گی در کشورهای پیشرفته توانایی سازماندهی و روحیه مدنی و اندیشه های تازه به دست آورده اند. اعتقاد به معجزه و امور غیرقابل توضیح، نداشتن ذهن منطقی و درنیافتن رابطه عملی امور، تنبلی ذهنی، احساساتی بودن به افراط؛ زودبوری از یکسو و بدگمانی به همه چیز و همه کس از سوی دیگر، پذیرفتن افسانه ها و تخیلات و باور نکردن محسوسات، قضاوت سطحی و فوری و غرق بودن در خود و درنیافتن و در شمار نیارودن دیگران و منافع و نظریات آنان، دشمنی و دوستی بیرون از حد، جهان را سیاه و سفید دیدن و کینه جویی بیحد، این ها صفتهاییست که نمیگذارد افغان با افغان کار کند و مبارزه و تلاش منظم و درازمدت را از پیش ببرد، چنین خصوصیهایی در فراز و نشیبهای سخت سیاسی، در بیشتر وقتها

پذیرش اصل تعدد اندیشه‌ی (پلورالیزم) در یک سازمان سیاسی وحدت سازمان را از میان میبرد. سازمان سیاسی (حزب) بر اساس وحدت اندیشه‌ی - سیاسی به وجود می‌آید نه بر اساس تنوع یا تعدد اندیشه‌ی یا پلورالیزم اندیشه‌ی!

شاید نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان شکل ویژه‌ی سازمان سیاسی باشد که موجودیت سازمانهای جداگانه و مستقل سیاسی را در داخل خود میپسیدد! اما این مسأله در طرح صراحت ندارد.

۸- در این جا قابل تذکر می‌دانم که از مدت سه سال به این طرف نهضت آینده‌ی افغانستان طرحهای مرامنامه و اساسنامه «حزب مردم افغانستان» را پیش کشیده است. این طرحها نیز در میان محافل و حلقه‌های متعدد بازمانده‌های جنبش چپ کشور مورد بحث و مطالعه قرار گرفت و انعکاسهای گوناگون به میان آورد. تعدادی طرح مذکور را زیاد چپ، بنیادی و استراتژیک میپندارند و عده‌ی بی از آن به گرمی استقبال کرده و به تکمیل بیشتر آن تأکید مینمایند، فکر میکنم همچو طرحها و اقدامها که دارای نکات مشترک فراوانی هستند میتواند پایه‌ی اساسگذاری جنبش ترقی و دموکراسی واقعی افغانستان قبول گردد و یا این که طرحهای مذکور به موضوع بحث و دیالوگ نیروهای مترقی و دموکراتیک کشور مبدل گردد.

نهضت آینده‌ی افغانستان هم اکنون مصروف آماده ساختن و ارایه‌ی طرح برنامه‌ی مقطعی حزب مردم افغانستان میباشد و با پیش کشیدن آن شاید سوالات و اندیشه‌های متضاد میان طرحهای بازمانده‌های جنبش چپ دیروز کشور تا حدود حل گردد و زمینه‌های عینی انسجام و تشکل آنها در یک سازمان سیاسی واحد مترقی و دموکراتیک افغانستان به وجود آید. در طرحهای برنامه‌ی نیروها، احزاب و نهضت‌های سیاسی مترقی و چپ افغانستان امکانات و وجوه فراوان مشترک برای اتحاد‌های سیاسی و وحدت سازمانی وجود دارد که از آن باید به خاطر تحقق اهداف مشترک مردم افغانستان وسیعاً و صادقانه استفاده به عمل آید.

تا کنون که بیشتر از یک دهه از حاکمیت ارتجاعی ترین نیروهای سیاسی - اجتماعی در افغانستان میگذرد، نظام حاکم نه تنها کوچک ترین پاسخی به مطالبات کارگران و سایر زحمتکشان ارایه نکرده است بلکه در برابر فعالیت‌های که به خاطر تشکل و سازمانیابی کارگران و کارمندان کشور و احیا و باز سازی اتحادیه‌های ملی کارکنان افغانستان صورت میگیرد برخورد ظالمانه، غیرعادلانه و تعصب آمیز نموده سیاست زور و فشار را بر فعالین اتحادیه‌ی بی تحمیل میدارد.

مداخله‌ی آمریکا و متحدان بین المللی آن که تحت شعار «آزادی، باز سازی و مبارزه با تروریسم» صورت گرفت و منجر به استقرار نیروهای نظامی ناتو در افغانستان گردید به گونه‌ای مهر تداوم به نظام ارتجاعی «جهادی» در کشور زده است.

اقدامات عوام فریبانه‌ی حاکمیت موجود باعث فاصله گرفتن زحمتکشان از نظام گردیده است تجربه تلخ از دست دادن دستاوردهای کارگران و سایر زحمتکشان ضرورت تشکل و سازمان یابی کارگران را نسبت به هر زمان دیگر موجه می‌پندارد. زیرا برای کارگران و سایر زحمتکشان تشکل و سازمان یابی ابزار کسب مطالبات عادلانه آنهاست.

به نظر من در این جا یک عدم صراحت و تناقض وجود دارد. در جوامع طبقاتی به ویژه در شرایط سلطه‌ی امپریالیزم ماهیت اصطلاح مردم فرق میکند و این واژه معمولاً به افشار و طبقات زحمتکش و تحت ستم جامعه اطلاق میگردد. سازمان متعلق به مردم ناگزیر، افشار و طبقات زحمتکش جامعه را به حیث پایگاه اجتماعی اصلی خود تعیین میکند، این کار متأسفانه در طرح نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان وضاحت ندارد، شاید منظور دست اندرکاران نهضت این باشد که تمام شهروندان کشور پایگاه اجتماعی نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان را تشکیل میدهند که این خود یک طرح کاملاً بورژوازیست و با طرحها و ادعاهای نیروهای راست حاکم جامعه کدام تفاوت اساسی ندارد.

نهضت یا سازمان واقعاً مترقی و مردمی میتواند تعلیق اجتماعی - طبقاتی و تاریخی خود را با صراحت حفظ کند بدون آن که موجودیت سایر نیروهای اجتماعی طرفدار ترقی و دموکراسی را در شرایط ویژه‌ی جامعه افغانی نادیده بگیرد.

علاوه بر این در طرح، اهداف و وظایف اصلی و فرعی، عمده و غیرعمده و بالاخر استراتژیک و تاکتیکی نهضت ترقی و دموکراسی افغانستان صراحت و وضاحت ندارد تا بر مبنای آن امکان اتحادها و ائتلافهای سیاسی سازمانی با آن تحقق پذیرد.

۷- در عرصه‌ی ساختمان سازمانی و تشکیلاتی، نهضت ترقی و دموکراسی دچار اشتباه عمیق گردیده است، در طرح پلورالیزم اندیشه‌ی بی به حیث یک اصل سازمانی نهضت پذیرفته شده است. در حالی که رعایت این اصل در سازمان سیاسی کل جامعه یعنی دولت و یا در اشکال دیگر اتحادها و ائتلافهای سیاسی - دموکراتیک مانند: جبهه، اتحادیه، ائتلاف و ... مطرح است نه در یک حزب یا سازمان سیاسی مشخص، و این امر از یک طرف مظهر دموکراسی و آزادی بیان و عقیده است و از جانب دیگر مستلزم استقلال سازمانی و تشکیلاتی اعضای شامل اتحاد و ائتلاف سیاسی میباشد.

ظهور کارگران صنعتی...

بی در افغانستان حاکم شدند و در نتیجه زمینه‌های که برای تغییر مناسبات عقیمانه‌ی اقتصادی - اجتماعی، انکشاف و ترقی جامعه و رشد کمی و کیفی کارگران به میان آمده بود برای مدت طولانی از بین رفت.

به سلسله‌ی واپس گیری امتیازها و دستاوردهای کارگری به وسیله‌ی حاکمیت «ملی - مذهبی» ارتجاعی، قانون کار جمهوری افغانستان بر اساس فرمان مورخ ۱۴۲ (امارت اسلامی افغانستان) که در شماره ۷۹۷ جریده رسمی منتشر شد لغو گردید «در مورد محتویات قانون کار و چگونگی مطابقت آن با منافع کارگران به صورت جداگانه خواهیم پرداخت».

موجز اینکه:

بعد از سال ۱۹۹۲ از بی فروپاشی (حزب - دولت) موقعیت اجتماعی و سیاسی کارگران آن چنان تضعیف گشته که هنوز قادر به ایجاد تشکیلات مستقل و سراسری واقعی خود نشده اند.

تذکار:

قسمت اول این نوشتار را که به مناسبت روز اول ماه می «روز همبسته گی طبقه کارگر جهانی» نگاشته شده است، در سایت انترنیتی نهضت آینده‌ی افغانستان مطالعه فرمایید

یادداشت اداره نشریه آینده

رفقا، دوستان و مشترکین گرامی!

اداره نشریه آینده، ارگان نشراتی نهضت آینده‌ی افغانستان، جای بسا افتخار میداند که، رفقا، دوستان و مشترکین رساتمندی را در طول مدت زمانی که سپری شده و نشریه به چاپ رسیده، با خود داشته است.

از همکاریهای قابل قدر همه دوستان در زمینه‌های مختلف، از جمله ارسال مقاله‌ها، ابراز نظرهای سازنده و به خصوص سهمگیری فعالانه و چشمگیرشان در قسمت ارسال پول اشتراک و پرداخت اعانه‌ها جهت ادامه چاپ، نشر و ارسال نشریه، رفیقانه و صمیمانه ابراز سپاسگزاری نموده و آن را به مثابه اقدام و تلاش انقلابی و رسالت‌مدانه آنها به منظور ادامه مبارزه دادخواهانه و دموکراتیک تلقی مینماید.

قابل یادآوری میدانیم که ارسال کمکهای مادی به نشریه نه تنها در تقویه بنیه مالی نهضت با ارزش بوده، بل در عین حال - خود به مفهوم سهیم شدن و ایجاد زمینه عملی برای اشاعه

اندیشه‌های پیشرو و ارایه تحلیلهای به موقع و علمی از وضعیت نا به سامان اجتماعی - سیاسی کشور و جهان بوده، که در نشریه وزین آینده تا به حال انعکاس یافته است.

در این جا میخواهیم به طور نمونه از ارسال کمکهای پولی عده‌ی بی از رفقا و دوستان هریک:

- رفیق حکیم قاضی زاده از کشور چین - مبلغ ۴۸۰ دالر،

- رفیق محی الدین تائب از امریکا - مبلغ ۵۰۰ دالر،

- و رفیق نصیراحمد و سایر رفقا، دوستان و هواخواهان مقیم کشور زیلاند جدید که مبلغ ۱۷۰ یورو را به حساب نشریه آینده ارسال داشته اند، یادآوری کرده، یکبار دیگر ابراز امتنان نموده، دستهای شان را صمیمانه میفشاریم.

با درودهای رفیقانه،

اداره نشریه آینده.

برگرفته از روزنامه نیویارک تایمز

برگردان: عصمت نایخیل

جنوری سال ۲۰۰۶

کودکان اسیر در زندانهای امریکا در افغانستان و عراق

اشمیت در تحقیقاتی که انجام داده است نظر به گزارشهای به دست آمده از قوتهای نظامی امریکا می افزاید که: در نتیجه تحقیقاتی که توسط **جنرال جورج فی** در مورد آزار و شکنجه اطفال، برای وزارت دفاع امریکا انجام داده است مینگارد که: در ماه جنوری سال ۲۰۰۴ یک سرباز امریکایی سگ قلاهدار بدون دهانند را به سلول دوتن از اسیران خوردسال غرض ایجاد وحشت در روان زندانیان مذکور رها کرده است تا آنها را به وحشت بیندازد و مجبور به اقرار اعمالی که مرتکب نشده اند بنمایند.

پروفیسور اشمیت ادامه میدهد که: گرچه تعدادی از این اطفال به جرم انتقال اسلحه و یا اعمالی از این قبیل بازداشت شده اند اما نظر به گزارشهای صلیب سرخ از ۷۰ تا ۹۰ درصد از آنها بالاخر بیگناه شناخته شده اند و پس از برخوردهای غیرانسانی آزاد گردیده اند.

پروفیسور مذکور در ختم مقاله خویش مینگارد که: امریکا باید بر کنوانسیون حقوق کودکان مراجعه و اگر وزارت دفاع امریکا بنا بر مجبوریتهای عینی دست به زندانی کردن اطفال میزند، باید در زندانها را به روی بازرسان حقوق بشر و والدین کودکان باز بگذارند تا از برخوردی که با کودکان اسیر صورت میگیرد جلوگیری به عمل آید.

تبصره:

این بود نمونه از هزاران هزار برخورد غیرانسانی نیروهای خارجی که خود به آن اقرار میکنند. تا چه وقت این برنامه شکنجه و عذاب هموطنان ما ادامه داشته و ختم آن چه وقت خواهد بود؟ این ناقضان حقوق بشر در هیچ یک از دستگاههای عدلی و قضایی محکمه نگردیده اند و نمیگردند چرا؟؟؟

آیا این همه ویرانی، کشتار، به زندان انداختنهای در دوی و مهاجرتهای اجباری عطش سیری ناپذیر جانبان بشریت و نوکران حلقه به گوش آنها را هنوز فرونشاندند است؟ و تا چه زمانی باید انتظار کشید و چشم امید به دیگران دوخت؟ خود باید اقدام کرد و در نابودی و برداشتن چنبره ظلم و استبداد از کشور عزیزمان افغانستان نباید به انتظار دیگران نشست؟

چنانچه مقاله بی در سایت ژواک (<http://www.zhwak.com>) تحت عنوان «مرگ ساخت امریکا» به دست نشر سپرده شده است که در ختم مقاله مذکور لینکهایی از عکسهای مستند نشر گردیده که نمایانگر تأثیرهای جدی منفی استعمال سلاحهای کیمیایی در افغانستان و بروز امراض ناشی از آن در تولد کودکان معصوم کشورما میباشد.

این است دفاع از حقوق بشر و مبارزه با تروریزم و پیامدهای ادعای دفاع

امریکا از حقوق بشر و صادر کردن دموکراسی برای مردم بلاکشیده وطن ما.

روزنامه **نیویارک تایمز** تحت عنوان «کودکان اسیر در زندانهای امریکا در افغانستان و عراق» مقاله بی را به قلم پروفیسور **آرلی اشمیت** که استاد جامعه شناسی در دانشگاه برکلی کالیفورنیا میباشد در مورد نگرانیهای وزارت امور خارجه امریکا در رابطه به نقض حقوق بشر، قاچاق کودکان و زندانی کردن کودکان و برخورد با آنها و . . . به چاپ رسانیده است که مختصر ترجمه آن ذیلاً نگارش مییابد:

موصوف مینویسد که: نقض حقوق کودکان در حال حاضر یکی از نگران کننده ترین مسایل مربوط به حقوق بشر است که میتوان نمونه های آن را در زندانهای امریکا در عراق، افغانستان و گوانتیناما مشاهده کرد.

پروفیسور **اشمیت** یاد آور میشود که: بنا بر موازین بین المللی، سن بلوغ ۱۸ سال تعیین گردیده است که برخلاف همه موازین حقوق بشر وزارت دفاع امریکا سن بلاغت را به ۱۶ سال پایین آورده است، که تعداد زیادی از نوجوانان پایین سن ۱۸ سال در زندانهای افغانستان عراق و گوانتیناما زندانی هستند.

در سال گذشته ۲۰۰۵، صلیب سرخ جهانی با به وجود آمدن دولت مؤقت در کشور عراق و پس از بررسی و بازدید از زندانهای تحت کنترل نیروهای ائتلافی، گزارشی را انتشار داد که در آن آمده است: در زندانهای مذکور ۱۰۷ کودک زیر ۱۸ سال و حتی چند کودک به سن ۸ سال هم زندانی هستند.

اشمیت در مقاله خویش در رابطه به اسیران کودک در کشورما (افغانستان) شرایط و حالت کودکان را در زندانها به مراتب نگران کننده و غیرانسانی یادآوری نموده است و گزارش میدهد که: بنا بر گزارشی از **سیمور هرش** روزنامه نگار انگلیسی مربوط به روزنامه **گاردین** که در روزنامه مذکور به دست نشر سپرده شده است پس از اشغال افغانستان گزارشی که برای وزیر دفاع امریکا (**رامسفلد**) تهیه شده بود نشاندهنده ۸۰۰ الی ۹۰۰ نوجوان زیر سنین ۱۳ تا ۱۵ سال در زندانهای افغانستان زندانی هستند. که این وضع نهایت تأسف بار و زجردهنده است.

وی می افزاید که: نظر به گزارشی که سازمانهای مدافع حقوق بشر و هم گزارشهای که وزارت دفاع امریکا از سربازان امریکایی که در زندانهای مذکور وظیفه دارند به دست آمده است، شکنجه و آزار کودکان حتی (سو استفاده های جنسی) به مانند سایر اسیران بزرگسال انجام میگردد، چنانچه یک نوجوان ۱۳ ساله افغانی در سال ۲۰۰۲ توسط قوتهای امریکایی دستگیر و به زندان بگرام و از آن جا به زندان گوانتیناما بدون آن که اسناد زندانی شدن و دلایل آن بررسی گردد، انتقال داده شده است و در آن جا با جلوگیری از خوابیدن، ساعتها ایستاده شدن و اعمال غیرانسانی جنسی، مورد آزار و شکنجه قرار گرفته است.

چنانچه نوجوان ۱۵ ساله کانادایی به نام **عمر خذر** که در سال ۲۰۰۲ در افغانستان اسیر و به گوانتیناما فرستاده شد، برای خانواده و وکیل موصوف دوتیم سال اجازه ملاقات داده نشد.

یادبود از جانبازان جنبش

رفقای عزیز،

دوستان گرانقدر،

یادکرد از خاطره جانبازان جنبش انقلابی کشور که شجاعانه به خاطر دفاع از منافع زحمتکشان به پیشواز مرگ شتافتند، وظیفه هر مبارز راستین است.

نهیض آینده افغانستان به خاطر جمع آوری جنگ هرچه گسترده تر زیستنامه این قهرمانان دلبسته به آزادی و عدالت و ارایه آن به نسلهای تازه نفس پیکارجویان راه آرمانهای مردم، از شما صمیمانه خواهان است تا ما را در این زمینه یاری رسانید

زنده گینامه ها و خاطره های قهرمانان به خون خفته را به این آدرسها میتوانید بفرستید:

سایت avenda@avenda.org

AYENDA B.P No.7

La post Holtzheim

67843 Tannerie Cedex FARANCE

Tel: 0033/388 783 382

اطلاعیه نهضت آینده افغانستان

رفقا و دوستان عزیز!

سایت انترنیتی نهضت آینده افغانستان به منابه روزنه آرمانهای دادخواهانه و پیشرو، خود را به همه شخصیتها و نیروهای ترقیخواه و دموکرات کشور متعلق میداند. همان طوری که در آغاز راه اندازی سایت از همه نیروهای مترقی و دموکرات دعوت به عمل آمده بود؛- یکبار دیگر همه رفقا و دوستان، همه نیروهای ترقیخواه و دموکرات صرف نظر از همسویی یا ناهمسویی شان با بینشها و باورهای نهضت آینده افغانستان را فرامیخوانیم تا فعالانه در نشرات این سایت سهم بگیرند. سایت را از آن خود بدانند و آن را به مرکز بحث و جدل سازنده در مورد جدی ترین، مبرمترین و مطرح ترین مسایل میهن و پرابلمهای جنبش چپ و دموکراتیک کشور مبدل نموده، دیدگاههای خود را در این موارد از طریق این سایت انعکاس دهند.

ما عقیده داریم، بخشی از بحران اعتماد که بر نیروهای سالم جنبش چپ و دموکراتیک کشورما حاکم است، یکی هم ناشی از این امر است که آگاهی درستی در مورد دیدگاههای اجزای پراکنده این جنبش از همدیگر وجود ندارد.

ما میخواهیم در این راستا پلی باشیم برای شناخت شفاف بینشهای این اجزا از همدیگر و هم مرکز بحث و جدل سازنده برای رسیدن به یک وفاق و کمک به فراوری از این بحران فرساینده!

یکبار دیگر ما تمام رفقا، هواداران، دوستان، شخصیتهای مستقل و نیروهای ترقیخواه و دموکرات را فرا میخوانیم تا باورها و بینشهای خود را در بخش دیدگاههای این سایت مطرح نمایند.

هدف ما آغاز گفتگویی برای اتحاد و وحدت نیروهای ترقیخواه و دموکرات و غلبه بر بحران موجود است.

نهضت آینده افغانستان

اطلاعیه نهضت آینده افغانستان در رابطه با

ده ساله گی شهادت دکتور نجیب الله

ده سال پیش در ۲۷ سپتمبر ۱۹۹۶ طالبان سلطه خونین خود را بر خرابه های حاکمیت جور و فساد جهادی بنیاد گذاشتند . طالبان به دستور و یاری اربابان خارجی شان در سحر گاه احراز قدرت ، دکتور نجیب الله رئیس جمهور پیشین افغانستان و رئیس حزب وطن را خلاف تمام نورمها و معیار های قبول شده حقوقی و قانونی بین المللی به شهادت رسانیدند. یاد و نامش گرامی باد!

برهه زعامت دکتور نجیب الله تا زمان شهادت وی یکی از پر حادثه ترین دوره های تاریخ معاصر کشور را تشکیل میدهد : سالهای برگشت نیروهای شوروی از کشور، سالهای پاسداری مستقلانه از وطن و آزادیها و دستاورد های دموکراتیک مردم و بعد از آن ،سالهای حاکمیت سیاه و خونین جهادی و استیلائی شب ظلمانی «نظم طالبی» .

به باور ما زمان آن فرا رسیده است تا در پیوند با ده ساله گی آن رویداد ، نیروهای چپ و دموکراتیک کشور ، اعضای سابق حزب و شخصیت های مستقل سیاسی و اجتماعی ، باز شکافی جریانات و حوادث سیاسی آن سالها - از جمله خاموشی مسأله برانگیز حزب دموکراتیک خلق افغانستان - را آغاز کنند.

یاد کرد درخور از شهادت دکتور نجیب الله فرصتی ارزانی میدارد تا به ارزیابی کارنامه آن مبارز سر افراز در متن حوادث تاریخ اخیر کشور پرداخته شود.

طوریکه اطلاع داریم ، رفقا و دوستان دیگری از جمله «تشکیلات مؤقت انسجام اعضای حزب وطن» و «سایت « پیام وطن»» در این مورد با تدویر سیمیناری اظهار آماده گی کرده اند.

نهضت آینده افغانستان با احساس مسئولیت در قبال بازشناسی علمی تاریخ جنبش چپ کشور ، با علاقه مندی فراوان آماده گی خود را برای سهمگیری در سازماندهی این سیمینار اعلام داشته، تجارب و نیروی خود را در خدمت برگزاری هر چه شایسته تر آن قرار خواهد داد.

نهضت آینده افغانستان ۱۸ سرطان ۱۳۵۸ مطابق ۹ جولای ۲۰۰۶

Account Owner: AYENDA	دارنده حساب : آینده
Name of the Bank: Crédit Mutuel	نام بانک:
IBAN (International Bank Account Number) :FR76 1027 8012 2600 0201 0220 151	شماره بانکی:
BIC (Bank Identifier Code) CMCIFR2A	کد بانکی :
AYEDNA	آینده
Organ of "Ayenda" Movement of Afganistan	نشریه نهضت آینده
B.P.No. 7 La Poste Holzheim	آدرس پستی :
67843 Tannerie cedex France	مدیر مسؤول : پوهاند مجلور احمد زیار ؛
E-mail: ayenda@ayenda.org	زیر نظر هیئت تحریر: پوهاند مجلور احمد زیار، احمد ضیا صدیقی ،بارق شفیی، داکتر بیرک ارغند، دکتور بسم الله شیولمل ،لود کولین ،دکتور شایسته
	طارق پیکر ، عبد الله نایی ، عزیز ضیایی ، تقدیر حبیب، هدی لوی ، هدی ویدی ،
	سکرتر مسؤول: طارق پیکر
	دیزاین و صفحه بست این شماره: عصمت نایخیل
	همکاران: عبدقتدر همز و کبیر لیر